

КРИМКО ЄВГЕН ЮРІЙОВИЧ

Допускається до захисту:
в.о.завідувача кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., професор
_____ Чальцева О.М.
« ____ » _____ 2024 р.

**ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ЗАКЛАДІВ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Кваліфікаційна робота

Науковий керівник:
Прямухіна Н.В. професор кафедри
політології та державного управління,
д.е.н, професор
Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Кримко Є. Ю. Важелі державного управління фінансуванням закладів охорони здоров'я на регіональному рівні – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття наукового ступеня «Магістр» за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

Дослідження присвячено проблемі фінансового забезпечення медичних установ на рівні регіонів. В роботі розглянуто аспекти фінансового забезпечення діяльності медичних закладів, яке за ринкових умов, а також в умовах воєнного стану набуває особливого змісту, враховуючи специфіку галузі. Виокремлено роль важелів державного управління в організації фінансового забезпечення медичних установ, методичні підходи до вирахування потреб у фінансових ресурсах.

Метою роботи є окреслення трансформацій державного управління фінансуванням закладів охорони здоров'я на регіональному рівні.

У рамках дослідження: здійснено теоретичний огляд організації фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні, проаналізовано сучасний стан та перспективи управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи; запропоновано напрями реформування підходів до управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи України.

Ключові слова: фінансування закладів судово-медичної експертизи; управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи; важелі державного управління; регіон; ефективність судово-медичної експертизи.

Бібліограф.: 45 найм.

ANNOTATION

Krymko I. Y. Leverages of state management of financing of health care institutions at the regional level - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript

Qualification work for the degree of master's degree in the specialty 281 Public Administration and Management. Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The research is devoted to the problem of financial support of medical institutions at the regional level. The paper considers aspects of financial support for the activities of medical institutions, which in market conditions, as well as under martial law, acquires a special meaning, taking into account the specifics of the industry. The author emphasizes the role of public administration levers in organizing financial support for medical institutions and methodological approaches to calculating the need for financial resources.

The purpose of the study is to outline the transformations of public administration of financing of health care institutions at the regional level.

The study includes: a theoretical overview of the organization of financing of forensic institutions in Ukraine; analysis of the current state and prospects of financing management of forensic institutions; proposed directions for reforming approaches to financing management of forensic institutions in Ukraine.

Keywords: financing of forensic examination institutions; management of financing of forensic examination institutions; levers of public administration; region; efficiency of forensic examination.

Bibliography: 45 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ	10
1.1. Історія та еволюція організації фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні	11
1.2. Нормативно-правове регулювання фінансування закладів судово-медичної експертизи	20
1.3. Методичні підходи до управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи в Україні	23
1.4. Прогресивний зарубіжний досвід управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи	30
Висновки до розділу 1	34
Розділ 2. ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ЗАКЛАДІВ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УКРАЇНИ.....	37
2.1. Огляд існуючої системи управління фінансуванням закладів судово-експертної діяльності.....	37
2.2. Аналіз результатів та тенденцій фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні	45
2.3. Моделі управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи у розвинених країнах.	53
Висновки до розділу 2	61
Розділ 3. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ЗАКЛАДІВ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УКРАЇНИ	63
3.1 Корегування методичних підходів до державного управління системою закладів судово-медичної експертизи.....	63
3.2. Напрями реформування організації фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні.	73
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ.....	89

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

заклад СМЕ - Заклад судово-медичної експертизи.

МСЕК - Медико-соціальна експертна комісія.

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я.

МінЮст – Міністерство Юстиції.

ГБСМЕ - Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України.

БСМЕ - Бюро судово-медичної експертизи.

ВСМЕ - Відділення судово-медичної експертизи.

FSS - Експертно-криміналістична служба (The Forensic Service).

NFI - Єдина провідна лабораторія Інституту судової медицини (Netherlands Forensic Institute).

DEA - Управління з боротьби з наркотиками.

ATF - Бюро алкогольних, тютюнових виробів, вогнепальної зброї та вибухових речовин.

ВСТУП

Актуальність теми. Нині фінансове забезпечення діяльності медичних закладів набуває особливого значення, оскільки визначає їх прогресивність, технічну сучасність, інноваційність та результативність медичної реформи, якою передбачається перехід від кошторисного фінансування лікувальних закладів до оплати державою фактично наданої медичної допомоги. Головний принцип медичної реформи «гроші йдуть за пацієнтом» означає забезпечення бюджетного фінансування пакета медичних послуг, наданого пацієнту.

Водночас медичні заклади потребують ефективного управління фінансовим забезпеченням, підвищення показників операційної діяльності та результатів надання медичних послуг, а також розробки інноваційних рішень. Важливим показником ефективності управління медичними установами є довіра населення до їх діяльності. Основною метою управління закладами охорони здоров'я є зниження втрат суспільства від захворюваності, інвалідності та смертності.

Стан теоретичної розробки теми. Фінансове забезпечення діяльності медичних закладів набуває особливого змісту, враховуючи специфіку галузі. Питанням організації фінансового забезпечення медичних установ, методичним підходам до вирахування потреб у фінансових ресурсах присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Більшість з них розглядають фінансове забезпечення медичних закладів як формування цільових фінансових ресурсів в достатньому розмірі для їх ефективного використання [1].

Проблема фінансового забезпечення медичних установ досліджується вченими та науковцями, а також практиками, які готові долучитися до формування ефективних напрямів фінансування закладів судово-медичної експертизи. До таких науковців належать: Авер'янов В. Б. , Гладун З. С., Клименко О.С., Розовик І., Сахаєнко С.

В світовій науковій спільноті питання фінансування судово-медичної експертизи розглядається багатьма вченими, зокрема Гладковою О.В., Гавриченко Д.Г., Конєвою І. Р., Кікінчуковим В.В. та багатьма іншими.

Однак, за умов воєнного стану, а також результатів медичної реформи в Україні, питання фінансування закладів судово-медичної експертизи все ще залишається актуальним.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є окреслення трансформацій державного управління фінансуванням закладів охорони здоров'я на регіональному рівні.

Були виокремлені такі **завдання**, що мають на меті дослідити особливості державного управління фінансуванням закладів охорони здоров'я на регіональному рівні:

- 1) дослідити еволюцію та нормативно-правове регулювання організації фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні;
- 2) розглянути методичні підходи до управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи в Україні;
- 3) здійснити огляд існуючої системи управління фінансуванням закладів судово-експертної діяльності;
- 4) проаналізувати результати та тенденції фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні;
- 5) розглянути моделі управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи у розвинених країнах;
- 6) запропонувати напрями реформування організації фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні.

Об'єкт дослідження: Фінансування закладів охорони здоров'я на регіональному рівні.

Предмет кваліфікаційної роботи: Важелі та підходи державного управління до фінансування закладів охорони здоров'я на регіональному рівні.

Методи дослідження. У ході дослідження буде застосовано комплекс методів: загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняльний,

системний, статистичний тощо) та спеціальні (менеджеріальний, SWOT-аналіз, івент-аналіз, метод case-study, метод brainstorming та ін.).

Загальнонаукові методи: *аналіз і синтез* будуть застосовані для вивчення особливостей фінансування установ медичної сфери, їх причин та наслідків. *Системний метод* буде використано з метою аналізу управлінських підходів до фінансування як складної системи. За допомогою *індуктивного методу* буде проаналізовано сучасні моделі фінансування установ судово-медичної експертизи у світі. *Дедуктивний метод* дасть змогу, спираючись на світовий досвід і вітчизняні фактори, окреслити механізми ефективного фінансування медичних установ через систему державного управління. *Статистичний метод* на основі кількісних показників дасть змогу зафіксувати і проаналізувати дані про результати діяльності, її динаміку за роками тощо. *Порівняльний метод* дозволить здійснити порівняння механізмів фінансування в Україні з політикою інших країн, зокрема пострадянських.

Серед методів дослідження варто виокремити й такі, як: контент-аналіз та івент-аналіз. *Метод контент-аналізу* буде використовуватися в процесі дослідження усіх можливих джерел інформації про діяльність медичних установ, зокрема бюро судово-медичних експертиз. *Метод івент-аналізу* має важливе значення, оскільки дозволяє аналізувати динаміку фінансування установ судово-медичної експертизи у сфері державного управління. *Менеджеріальний метод* буде використано для аналізу та вдосконалення системи управління в органах державної влади з метою обрання якісних механізмів фінансування установ судово-медичної експертизи. Використання *інституційного методу* дозволить вивчити вплив інститутів державного управління на діяльність установ медичної сфери. *Нормативно-правовий метод* буде застосовано з метою аналізу законодавчої бази, що регулює механізми політики фінансування установ судово-медичної експертизи в системі державного управління в Україні.

Варто виокремити групу методів, що будуть використані в процесі пошуку шляхів вдосконалення механізмів фінансування в установах судово-медичної експертизи.

Гіпотеза дослідження: фінансова ефективність (зарплати працівників, якість обслуговування, обладнання) закладів охорони здоров'я на регіональному рівні підвищиться при трансформації існуючої системи фінансового забезпечення на користь диверсифікованого механізму з урахуванням розподілу населення на категорії та таргетованого фінансування їх обслуговування.

Наукова новизна одержаних результатів. Запропоновано напрями організації фінансування закладів судово-медичної експертизи, які передбачають урахування зарубіжного досвіду, адаптованого до українських реалій та пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правових, інституційних та фінансово-управлінських підходів. Одержані результати можуть бути використані при реалізації реформи фінансового забезпечення установ судово-медичної експертизи.

Практичне значення отриманих результатів. Застосовані в роботі методи івент-аналізу статистичних даних щодо діяльності системи судово-експертних установ різного підпорядкування в Україні та Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я, а також менеджеріального аналізу систем їх управління дозволили сформулювати основні напрями реформування системи судово-медичної експертизи. Ці пропозиції можуть бути використані в повоєнний період для реформування підходів державного управління в сфері фінансування системи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи, яка відповідатиме сучасним вимогам та міжнародними стандартам.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: Кваліфікаційна (магістерська) робота виконана в рамках тематичного плану НДР Донецького національного університету імені Василя Стуса ініціативного фундаментального дослідження кафедри політології та державного управління: «Публічна політика і державне управління в умовах війни та повоєнного відновлення України» (реєстраційний номер 0123U101423).

Апробація результатів роботи. Результати кваліфікаційної (магістерської) роботи знайшли відображення у наукових публікаціях:

Кримко Євген. Прогресивний зарубіжний досвід управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи. Міждисциплінарні наукові дослідження та перспективи їх розвитку: матеріали V Міжнародної студентської наукової конференції, м. Черкаси, 4 жовтня, 2024 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». — Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. — 192 с., С. 54-58.

Структура та обсяг кваліфікаційної (магістерської) роботи обумовлені метою, завданнями, і предметом дослідження та складається з вступу, 3 розділів, 9 підрозділів, висновків та 3 додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 99 сторінок (основний текст 84 сторінки), перелік використаних джерел із 45 найменувань та 3 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

1.1. Історія та еволюція організації фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні

Судово-медична експертиза - це спеціалізована галузь медицини, яка поєднує в собі знання медичних наук та правових аспектів. Її головна мета полягає в наданні об'єктивної та професійної допомоги судовим органам у розгляді справ, де потрібно встановити медичні факти, які мають юридичне значення. Судово-медична експертиза включає в себе різноманітні напрямки, такі як патологічна анатомія, судова фармакологія, судова психіатрія та інші. Експерти проводять дослідження тілесних ушкоджень, причини смерті, встановлюють наявність отруєння чи наркотиків у організмі, а також вирішують інші медичні питання, які мають важливе значення для судового розгляду справ. Судово-медична експертиза відіграє ключову роль у правосудді, оскільки допомагає суду прийняти обґрунтоване рішення на основі об'єктивних медичних даних. Експерти повинні мати високу кваліфікацію та дотримуватися професійних стандартів, щоб забезпечити точні та достовірні результати своїх досліджень. Загалом, судово-медична експертиза відіграє невід'ємну роль у забезпеченні правового порядку та захисті прав людини, допомагаючи судам приймати об'єктивні та справедливі рішення на підставі наукових доказів.

Існування судово-медичної експертизи тісно пов'язане із розвитком держави і права. В її історії можна чітко виділити два етапи розвитку: *донауковий* і *науковий*, який розпочався в 11 століття в Китаї. У 1247 р. в Китаї вийшов у світ трактат із судової медицини Сун Ци «Сі Юнань Лу», в якому знайшли відображення питання судово-медичної діагностики у випадках насильницької і раптової смерті. У трактаті вперше були описані трупні плями, трупне залякання, ознаки смерті від асфіксії, удару блискавки, отруєнь, докладно висвітлена техніка огляду трупа, визначені точки на тілі людини, в ділянках яких

мали місце ушкодження небезпечні для життя, тощо. Оскільки деякі судово-медичні дані було запропоновано вперше саме китайськими вченими, Китай вважають колискою наукової судової медицини [2].

Медичні знання у процесі правосуддя почали використовувати раніше з усіх спеціальних знань. Ще Гіппократ, який народився близько 460 р. до н.е., вивчав питання тяжкості й смертності різних тілесних ушкоджень. Його знання і нині успішно використовуються в судовій медицині. У давніх документах Римської імперії зустрічаються згадки про те, як було здійснено лікарський огляд тіла вбитого Юлія Цезаря (44 р. до н.е.) і виявлено серед двадцяти трьох ран саме ту одну, що спричинила смерть (Іщенко, 1996). У період пізнього середньовіччя найбільш визначним кроком у розвитку судової експертизи загалом можна вважати деякі положення «Кароліни» – німецького кримінально-судового уложення 1532 року, яке діяло в усіх німецьких і залежних від цієї країни державах до 1870 року. Цей документ мав значний вплив на розвиток кримінального та кримінально-процесуального права багатьох держав. Хоча у «Кароліні» обізнані особи (хірурги, лікарі) розглядались ще як свідки, які викликають довіру, і як особи, які здійснюють огляд, тим не менш, у цьому збірнику законів (у статті 149) було записано вимоги до суду: здійснювати огляд трупа за участю лікарів та обов'язково складати при оглядах доповідь про виявлені рани, травми, пошкодження.

Тобто лікарі при огляді виконували функцію спеціаліста (у сучасному розумінні), їх висновок враховував суд і він міг бути підставою для винесення вироку. 29 Стаття 146 цього ж Положення, у якій йдеться про ненавмисні вбивства, рекомендувала звертатися за порадою до обізнаних осіб для отримання відповідних роз'яснень (Романюк, 2010). Саме цей прообраз огляду трупа за участю спеціаліста в галузі судової медицини було покладено в основу Військового Статуту Петра I, а пізніше і Статуту Кримінального судочинства 1864 року. Таким чином, «Кароліна» на законодавчому рівні встановила інститут судової експертизи, водночас визначивши лікаря як одного з можливих експертів (Дудич, 2014). На думку вітчизняних науковців, наприклад Гусаченко Є. О. «на

території нашої держави питання призначення та проведення експертизи як своєрідної форми використання спеціальних знань вперше було нормативно врегульовано указом «Про порядок дослідження підписів на кріпаків актах» від 1699 р.» (Гусаченко, 2015).

Цей документ, по-перше, встановлював, що експертизу здійснювати можуть тільки обізнані особи та визначав об'єкти дослідження (кріпосні акти). По-друге, у законі сформульовано необхідність обов'язкового проведення експертизи за певних обставин. Подальше поширення законодавчої регламентації використання спеціальних знань здійснив Петро Великий в статті військовому 1715 р. На думку історика В. М. Клеандрової, вперше в історії права в цій статті встановлюється «відповідальність за вбивство та передбачається обов'язкове проведення судово-медичної експертизи для встановлення причин смерті, процедура дослідження (розтин тіла), процесуальні питання, відповідальність експерта, визначення самого експерта» (Іщенко, 1996).

Окреслення конкретних проблем, що постають перед медиком, залученим до проведення судово-медичних експертиз, дало поштовх для накопичення практичних знань саме у цій галузі й до розвитку судової медицини як окремої науки. До 1917 року судово-медичні дослідження проводили в лікарських відділеннях губернських управлінь, на кафедрах судової медицини університетів, висновки складали посадові лікарські чини, а в лікарнях – поліцейські лікарі. «За необхідності використовували хімічні, бактеріологічні лабораторії університетів і медичних закладів.

До революційних подій 1917 року судово-медична служба належала до сфери управління Міністерства внутрішніх справ і була тісно пов'язана з адміністративним апаратом губернських управлінь. Після революції службу судової медицини виключили зі складу зазначеного Міністерства та перевели до відомства охорони здоров'я» (Юсупов, 2017). Федчишина В. В. відзначає, що 1918 року, за часів правління гетьмана П. Скоропадського, головними завданнями Мін'юсту були: «здійснення управління судовими органами та пенітенціарною системою; вдосконалення судочинства в умовах перехідного

етапу української державності; кодифікація законодавства; підготовка проектів кримінальних, кримінально-процесуальних та інших нормативних актів, а міністр юстиції мав повноваження генерального прокурора» (Федчишина, 2014).

На думку Д. В. Лебедєва, який аналізував архівні документи Міністерства народного здоров'я та опікування Української держави переконливо засвідчує, «що саме за період правління П. Скоропадського, в 1918 році, було зроблено спроби закласти основи власної судової медицини та медичної експертизи» (Лебедєв, 2011). Тобто, вже з 1918 р. намагалися регламентувати залучення експертів до кримінального судочинства. З точки зору історії судово-медичної експертизи найбільш цікавим нормативним актом тут є постанова Наркомздрава від 28 січня 1919 р. «Про права і обов'язки державних медичних експертів». Саме у цій постанові було закріплено погляд на експерта як на наукового суддю. Того ж року було запроваджено Правила про порядок дослідження трупів та лабораторні дослідження.

Отже, з перших кроків розбудови охорони здоров'я судово-медична експертиза із системи внутрішніх справ була перепідпорядкована органам охорони здоров'я. Із 1923 р. отримали свою правову регламентацію діяльності «Київський, Одеський і новостворений Харківський Красві Кабінети НауковоСудової Експертизи. Параграфом 1, затвердженої Народним Комісаром Юстиції УСРР М. Скрипником «дня 30-го листопаду 1923 року» Інструкції, Крайовим Кабінетам Науково-Судової Експертизи серед основних завдань Кабінетів визначались «... викриття злочинів та всіляких слідів, що можуть сприяти до встановлення злочину, до викриття винуватця та вияснення невинуватості підозрюваного, а також для підмоги органам слідчої влади та доповіді при переведенні чинностей, що потребують особливого технічного досвіду й засобів» (Збірник КПК 1922 року вперше законодавчо визначив такий вид доказів як висновки експертів (стаття 62), і якщо у суду або слідчого виникали сумніви, проведення експертизи вважалось обов'язковим (стаття 67). Висновки судової експертизи було визнано одним із доказів по кримінальній справі. При цьому у КПК 1922 року закріплювались дві форми використання

спеціальних знань: судова експертиза та участь фахівця у слідчих діях, але поки що без чіткого розмежування тих форм. Таке становище було обумовлено в тому числі відсутністю процесуального порядку призначення та проведення експертизи й панування водночас двох поглядів на судово-медичну експертизу.

Згідно з першим, експертизу розглядали як самостійний доказ, що оцінюється судом разом з усіма іншими доказами. Відповідно другому погляду, експерта-медика розглядали як наукового суддю факту, тобто його висновок у справі ставав вирішальним. Прихильниками цього погляду були представники судовомедичної і судово-психіатричної науки, і в цій розбіжності поглядів ми знов вбачаємо конфлікт між уявленням судово-медичних експертів про свою професійну діяльність і тим місцем, яке відводило їм законодавство у процесі 32 судочинства (Дудич, 2014).

КПК Української РСР 1927 р. передбачав у статтях 66, 162, 190 лише деяких спеціалістів (перекладачів, лікарів і педагогів) під час проведення слідчих дій (Кримінально-процесуальний кодекс УРСР, 1927). У 1949 р. А. І. Вінберг уперше порушив питання про введення у кримінальний процес поряд з експертом такої особи, як спеціаліст, з функціями, що будуть відмінними від функцій експерта (Романюк, 2010).

Як зазначає Г. В. Озернюк 27 грудня 1950 року у Мін'юсті УРСР було затверджене перше повоєнне Положення про науково-дослідні інститути судової експертизи (Озернюк, 2018). У 1960 р. було прийнято новий КПК – знов без урахування вимог практики щодо використання спеціальних знань експертами й спеціалістами. Експертизу продовжують призначати в багатьох випадках, коли можна було залучити особу із спеціальними знаннями, не експерта. Проте у статтях 191, 194 КПК поняття «спеціаліст» має свій статус у процесуальних формах (Уголовно-процесуального кодекс УССР, 1960), а Указом Президії Верховної Ради УРСР від 30 серпня 1971 р. КПК було доповнено статтею 128 прим. «Участь спеціаліста при проведенні слідчих дій». Таким чином, законодавство того часу вже розглядає дві різні процесуальні форми використання спеціальних знань: експертизу та участь фахівця у слідчих діях.

З набуттям Україною незалежності почався новий етап розвитку судової експертизи в державі. Постановою Верховної Ради України від 25 лютого 1994 р. вперше серед країн пострадянського простору було введено в дію Закон України «Про судову експертизу», який визначив правові, організаційні та фінансові основи судово-експертної діяльності. Відповідно до статті 7 Закону України «Про судову експертизу» судово-експертну діяльність у кримінальному провадженні здійснюють державні спеціалізовані установи, а в інших випадках також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим 33 Законом.

До державних спеціалізованих установ, серед інших, належать і науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України. Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судовопсихіатричних експертиз (Про судову експертизу, 1994).

Відповідно до статей 9 і 16 вищевказаного Закону наказами Мін'юста було затверджено: «Положення про Державний реєстр атестованих судових експертів», «Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів», «Положення про кваліфікаційні класи судових експертів», «Положення про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Мін'юсті» тощо. Поряд із тим у незалежній Україні набули активного розвитку експертні установи. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 25 січня 1995 р. № 52 було створено: «у м. Одесі – Одеський науково-дослідницький інститут судових експертиз на базі Одеської науково-дослідної криміналістичної лабораторії судових експертиз (яка була створена в 1951 р. після реорганізації інституту); у м. Львові – Львівський науково-дослідницький інститут судових експертиз на базі Львівського відділення Київського науково-дослідницького інституту судових експертиз; у м. Донецьку – Донецький науково-дослідницький інститут судових експертиз на базі Донецького відділення Харківського науково-

дослідницького інституту судових експертиз» (Про розширення мережі науково-дослідних інститутів судових експертиз Міністерства юстиції, 1995). У 2002 році на базі Дніпропетровського та Кримського відділень Харківського науково-дослідницького інституту судових експертиз було створено «Кримський і Дніпропетровський науково-дослідницький інститут судових експертиз» (Головченко, 2016).

Важливе значення для роботи установ судових експертиз мало 34 затвердження та введення в дію «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз» та «Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз», які було затверджено наказом Мін'юста від 8 жовтня 1998 р. № 53/5 з метою забезпечення єдиного підходу при проведенні судових експертиз і підвищення їх якості. Інструкцією передбачено «призначення судових експертиз та експертних досліджень судовим експертам державних спеціалізованих науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юста та атестованим судовим експертам, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, їх обов'язки, права та відповідальність» (Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, 1998). Слід зазначити, що поява КПК в редакції 2012 р. змінила роль спеціаліста в кримінальному судочинстві. Зокрема, спеціаліста відтепер залучають не тільки до слідчих (розшукових) дій, як передбачено в КПК 1960 р., а й до слідчих (розшукових) та судових дій, а також інших процесуальних дій, зокрема відбору зразків для проведення експертизи. Таким чином, використання спеціальних знань у кримінально-процесуальній діяльності закріплено в двох формах: «при залученні фахівців у ході окремих слідчих (судових) дій та в межах проведення експертизи» (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Отже, у теперішній час проведення судової експертизи регламентовано Законом України від 25 лютого 1994 року «Про судову експертизу», КПК, ЦПК та підзаконними нормативно-правовими актами, прийнятими на їх виконання.

«Експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених КПК, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання» (Кримінальний процесуальний кодекс України, 35 2012) [3].

Фінансування судово-медичної експертизи є дуже важливим аспектом, оскільки воно безпосередньо впливає на якість та доступність експертних послуг. У багатьох країнах, включаючи Україну, судові органи або державні установи відповідають за фінансування судово-медичних експертних установ. Зазвичай фінансування судово-медичної експертизи включає в себе виділення коштів на забезпечення необхідного обладнання та матеріалів для проведення досліджень, фінансування кваліфікаційного підвищення експертів, оплату праці персоналу, а також наукові дослідження у галузі судової медицини. Стабільне та адекватне фінансування судово-медичної експертизи є важливим для забезпечення об'єктивності та незалежності експертів, а також для підтримання високої якості їхніх досліджень. Недостатнє фінансування призводить до зниження якості послуг, затримок у проведенні експертиз та загального погіршення ситуації в галузі судово-медичної експертизи. Тому важливо, щоб уряди та відповідні установи приділяли належну увагу фінансуванню судово-медичної експертизи, щоб забезпечити належні умови праці експертів та забезпечити своєчасне та якісне надання послуг у цій важливій галузі.

Щодо джерел фінансування судово-медичної експертизи слід зауважити відсутність єдиного централізованого джерела. У минулому, до 50-х років, судово-медична експертиза в нашій державі проводилася на базі кафедр судової медицини або під їх керівництвом і, відповідно в своїй масі фінансувалась за рахунок відповідних навчальних закладів. Згодом така система з огляду на певні об'єктивні та суб'єктивні причини поступилася місцем відомчим закладам, які швидко збюрократіли [4].

В сучасній Україні фінансування галузі здійснюється з кількох джерел. Основним джерелом фінансування є державний бюджет, з якого виділяються кошти на потреби судово-медичних експертних установ. Це фінансування може бути призначене для забезпечення необхідного обладнання, оплати праці персоналу, проведення наукових досліджень та інших потреб. Крім державного бюджету, існують інші джерела фінансування, такі як пожертвування від благодійних організацій, гранти від міжнародних фондів чи програм, а також платні послуги для приватних осіб або організацій, які потребують судово-медичної експертизи. Також важливим аспектом є дотримання прозорості та ефективного використання виділених коштів. Державні установи, що отримують фінансування на судово-медичну експертизу, повинні забезпечувати звітність та контроль за витратами, щоб гарантувати цільове використання коштів та високу якість наданих послуг. Загалом, різноманітні джерела фінансування дозволяють забезпечити стабільність та розвиток судово-медичної експертизи в Україні, а також підтримувати професіоналізм та об'єктивність експертів в цій важливій галузі.

Нині в роботі судових медиків України, особливо під час військових дій внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, спостерігається серія організаційних складнощів, що пов'язані з важкістю перерозподілу, за необхідності, експертів з однієї області до іншої та складністю балансування витратних матеріалів, що застосовуються при роботі судових медиків. Основною проблемою є те, що заклади бюро судово-медичної експертизи є комунальною власністю, фінансуються Міністерством охорони здоров'я через субвенцію, але по суті основними управлінцями цих закладів є обласні ради, які є власниками закладів, що призводить до конфлікту бюджетів [5].

1.2. Нормативно-правове регулювання фінансування закладів судово-медичної експертизи

Експертне забезпечення правосуддя багато в чому залежать від нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності. Зокрема згідно з п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України визначення засад судової експертизи має здійснюватися виключно законами України. З цього виходить, що законодавець високо оцінює роль та значення судової експертизи у здійсненні правосуддя [6].

Нормативно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні є досить розгалуженим та неузгодженим. Наприклад, процеси функціонування інституту судової експертизи регламентує сім основним нормативно-правових актів, а функціонування інституту судової експертизи – взагалі вісімнадцять.

Діяльність закладів судово-медичної експертизи регулюється Законом України «Про судову експертизу» від 1994 р. Останні правки до цього закону вносились 09.11.2023 р. Цей Закон визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.

Цей закон визначає правові засади судово-медичної експертної діяльності, встановлює:

Організаційні засади судово-медичної експертної діяльності: державні органи, що здійснюють судово-медичну експертизу, їх повноваження, матеріально-технічне забезпечення тощо.

Порядок призначення та проведення судово-медичних експертиз: хто має право призначати експертизу, які матеріали надаються експерту, строки проведення експертизи тощо.

Права та обов'язки судово-медичних експертів: право на недоторканність особи, право на відмову від давання показань, обов'язок дотримуватися принципів об'єктивності, неупередженості та науковості тощо.

Відповідальність за порушення законодавства про судово-медичну експертну діяльність: дисциплінарна, адміністративна та кримінальна відповідальність.

Додаток до цього Закону містить перелік видів судово-медичних експертиз.

Стаття 15 цього закону регламентує фінансове та організаційне забезпечення судово-експертної діяльності. Зокрема, в ст. 15 вказано, що Проведення науково-дослідними установами судових експертиз наукових розробок з питань організації та проведення судових експертиз фінансується за рахунок Державного бюджету України.

Проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами у кримінальних провадженнях за дорученням слідчого, дізнавача, прокурора, суду та у справах про адміністративні правопорушення здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим експертним установам з Державного бюджету України.

Крім державного фінансування судово-експертна діяльність може забезпечуватись за рахунок коштів фізичних чи юридичних осіб, зацікавлених в проведенні експертиз [7].

У 2015 р. до Верховної Ради надійшов проект нового закону «Про судово-медичну експертну діяльність» в якому враховано фінансування не тільки прямих витрат Державної судово-медичної експертної служби України, а й окремим пунктом (20.2) прописано Державний бюджет як основне джерело фінансування науково-дослідних робіт з питань організації та проведення судово-медичних експертиз [8]. Станом на 2024 р. цей закон не прийнятий.

Іншим законодавчим документом, що регулює діяльність судово-медичної експертизи є Кримінальний процесуальний кодекс України. Зокрема в розділі 8 він визначає джерела фінансування витрат на проведення експертиз, в тому числі і судово-медичних [9].

Експертна судова діяльність регламентується рядом інструкцій. Серед основних – Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та

експертних досліджень. Ця інструкція затверджена наказом Міністерства юстиції України і встановлює єдині правила призначення та проведення судових експертиз, в тому числі судово-медичних, в Україні [10].

Інструкція містить:

- загальні положення про судові експертизи;
- правила призначення судових експертиз;
- правила проведення судових експертиз;
- оформлення матеріалів судової експертизи;
- використання результатів судової експертизи.

Ще одним регламентуючим здійснення судово-медичної експертизи є «Правила проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи» [11]. Ці правила затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України і визначають порядок проведення судово-медичної експертизи трупів.

Крім того, діяльність судово-медичної експертизи в Україні регулюється іншими нормативно-правовими актами, які стосуються конкретних видів судово-медичних експертиз або питань організації роботи судово-медичних установ.

До таких актів належать накази Міністерства охорони здоров'я України про затвердження методик досліджень та, в тому числі, нормативів фінансового забезпечення експертиз.

Безпосередньо питання фінансового забезпечення судових експертиз, зокрема і судово-медичних регулюються рядом нормативно-правових актів серед яких необхідно виділити наступні:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.1996 р. № 710 «Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації [12] (відшкодування) витрат та виплат винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх

працівниками функцій експертів і спеціалістів». В цій інструкції, п. 11, 12 визначається безпосередня вартість проведення експертиз та джерела компенсації витрат на її проведення;

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. № 314 «Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз» [13];

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 р. № 804 «Деякі питання надання платних послуг науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції» [14].

Особливістю законодавчого регулювання діяльності інституту судової експертизи в Україні є застарілість більшості законодавчих та підзаконних актів які його регулюють.

1.3. Методичні підходи до управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи в Україні

Судово-експертну діяльність в Україні здійснюють державні спеціалізовані установи та відомчі служби:

- науково-дослідні та інші установи судових експертиз Міністерства юстиції України і Міністерства охорони здоров'я України;
- експертні служби Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони та Служби безпеки України.

Координацію організації судово-експертної діяльності в Україні здійснює Міністерство юстиції України.

Як правило виділяють 6 груп експертиз (рис.1.1) які здійснюються на базі установ різного відомчого підпорядкування.

Рис. 1.1. Види судових експертиз

Джерело: створено за джерелом [15].

Ефективне управління фінансами є ключовим фактором для забезпечення належного функціонування закладів експертизи в тому числі і судово-медичної в Україні. Від цього залежить якість та доступність судово-медичних послуг, що, в свою чергу, має безпосередній вплив на розкриття злочинів та захист прав громадян. В Україні, в сучасних умовах, особливо в умовах війни, питання фінансового забезпечення судово-експертної діяльності є надзвичайно актуальним, оскільки достатнє фінансування установ судово-медичної експертизи дозволить проводити якісні експертизи та ефективно здійснювати покладені на них функції.

Питання фінансового забезпечення та ефективного управління галузями господарювання особливо таких специфічних як інститут судово-медичної експертизи в Україні останнім часом привертає дедалі більше уваги вчених-економістів та управлінців. Серед останніх досліджень в цій галузі варто звернути увагу на роботи О. С. Клименка, А. Лебеденко, А. і В. Хомутенко, Н.

Дехтяр, та інших. Дослідження фінансового забезпечення судово-медичної експертної діяльності набуває особливого змісту з огляду на її специфіку.

Ефективне управління фінансами є ключовим фактором для забезпечення належного функціонування закладів судово-медичної експертизи в Україні. Від цього залежить якість та доступність судово-медичних послуг, що, в свою чергу, має безпосередній вплив на розкриття злочинів та захист прав громадян.

Існує щонайменше чотири основних методичних підходи до вирішення проблем фінансування інституту судової експертизи взагалі. Та судово-медичної зокрема. Кожен з цих підходів має певні переваги та недоліки. Розглянемо їх.

1. Бюджетне фінансування. Це найпоширеніший метод фінансування закладів експертизи в Україні. Суть якого полягає в тому, що:

- кошти на їх утримання виділяються з державного бюджету;
- бюджетне фінансування гарантує стабільність та передбачуваність надходжень коштів, що дозволяє закладам експертизи планувати свою діяльність на довгостроковий період;

Однак, бюджетне фінансування не може забезпечити заклади експертизи необхідними ресурсами для виконання всіх функцій, що може призвести до дефіциту коштів та зниження якості послуг.

Серед переваг бюджетного фінансування варто звернути увагу на наступні:

- стабільність: гарантує передбачуване надходження коштів, що дозволяє закладам СМЕ планувати свою діяльність на довгостроковий період та здійснювати необхідні інвестиції;
- доступність: забезпечує безоплатне проведення судово-медичних експертиз для всіх громадян, роблячи їх доступними незалежно від рівня доходів;
- прозорість: передбачає чіткий механізм розподілу та використання бюджетних коштів, що мінімізує ризики корупції.

Має цей метод і недоліки:

- недостатність: не завжди може забезпечити заклади судово-медичних експертиз необхідними ресурсами для виконання всіх функцій, що може призвести до дефіциту коштів та зниження якості послуг;
- жорсткість: бюрократичні процедури розподілу та використання коштів можуть ускладнювати та затримувати їх отримання закладами судово-медичних експертиз;
- відсутність стимулів: система бюджетного фінансування не завжди стимулює заклади судово-медичних експертиз до пошуку додаткових джерел надходжень та підвищення ефективності роботи.

2. Госпрозрахунок. Цей метод передбачає, що:

- заклади експертизи самостійно розпоряджаються коштами, які їм виділяються з державного бюджету;
- вони мають право надавати платні послуги та використовувати отримані кошти на власний розвиток;

Госпрозрахунок надає закладам експертизи більшу свободу дій та можливість більш гнучко розподіляти ресурси відповідно до своїх потреб. Однак, він також збільшує ризики корупції, адже заклади експертизи самі розпоряджаються коштами.

Переваги методики:

- автономія: надає закладам судово-медичних експертиз більшу свободу дій та можливість більш гнучко розподіляти ресурси відповідно до своїх потреб;
- ефективність: створює стимули для підвищення ефективності роботи та пошуку додаткових джерел доходів, що може призвести до покращення якості послуг;
- гнучкість: дозволяє закладам судово-медичних експертиз самостійно обирати пріоритети розвитку та вкладати кошти у ті напрямки, які їм найбільше потрібні.

Недоліки:

- ризики: може призвести до дефіциту коштів, якщо заклади судово-медичних експертиз не зможуть належним чином спланувати свою діяльність або знайти достатньо додаткових джерел фінансування;

- вимоги: вимагає від керівників закладів судово-медичних експертиз навичок управління фінансами та розуміння принципів господарської діяльності;

- контроль: збільшує ризики корупції, адже заклади судово-медичних експертиз самі розпоряджаються коштами, що потребує посиленого контролю з боку відповідних органів.

3. Фінансування за рахунок платних послуг. Цей метод передбачає, що:

- заклади експертизи надають платні послуги населенню та юридичним особам;

- отримані кошти вони можуть використовувати на власний розвиток;

- фінансування за рахунок платних послуг дозволяє закладам експертизи подолати дефіцит бюджетних коштів та розширити спектр послуг;

- однак, воно може призвести до нерівного доступу до судово-експертних послуг, адже не всі люди зможуть їх оплатити.

Переваги:

- додаткове джерело: є додатковим джерелом надходжень, яке може допомогти закладам судово-медичних експертиз подолати дефіцит бюджетних коштів та розширити спектр послуг;

- конкурентоспроможність: збільшує конкурентоспроможність закладів СМЕ на ринку судово-медичних послуг та стимулює їх до підвищення якості роботи;

- розширення: дозволяє закладам судово-медичних експертиз пропонувати громадянам платні послуги, які не входять до переліку безкоштовних, наприклад, більш детальні експертизи або консультації.

Недоліки:

- нерівність: може призвести до нерівного доступу до судово-медичних послуг, адже не всі люди зможуть їх оплатити;

- вимоги: вимагає від закладів судово-медичних експертиз мати кваліфікований персонал, сучасне обладнання та чітку маркетингову стратегію для надання платних послуг високої якості;

- навантаження: збільшує адміністративне навантаження на заклади судово-медичних експертиз

4. Змішане фінансування. Цей метод передбачає поєднання бюджетного фінансування та фінансування за рахунок платних послуг. Він дозволяє закладам експертизи мати стабільне джерело надходжень коштів та, водночас, розширювати спектр послуг та підвищувати їх якість.

Вибір методу фінансування закладів експертизи залежить від низки факторів, таких як:

- розмір та специфіка закладу експертизи;
- обсяг та складність завдань, які виконуються закладом експертизи;
- рівень державної підтримки;
- попит на платні послуги.

Важливо, щоб метод фінансування забезпечував закладам експертизи необхідні ресурси для виконання всіх функцій та надання якісних послуг.

Крім вищезазначених методів, існують й інші методичні підходи до управління фінансуванням закладів експертизи, такі як:

- фінансування за рахунок грантів;
- фінансування за рахунок краудфандингу;
- фінансування за рахунок державно-приватного партнерства.

Вибір методу фінансування залежить від конкретних потреб та можливостей закладу експертизи.

Важливо зазначити, що в Україні наразі не існує єдиної методики управління фінансуванням закладів експертизи. Це призводить до того, що різні заклади експертизи фінансуються по-різному, що може призвести до нерівного доступу до судово-експертних послуг та зниження їх якості.

Залежно від специфіки діяльності та джерел фінансування кожен економічний суб'єкт формує власну систему фінансового забезпечення,

поєднуючи при цьому різні її форми. Джерела фінансового забезпечення судово-експертних установ в Україні поділяються на внутрішні та зовнішні (рис. 1.2) [16].

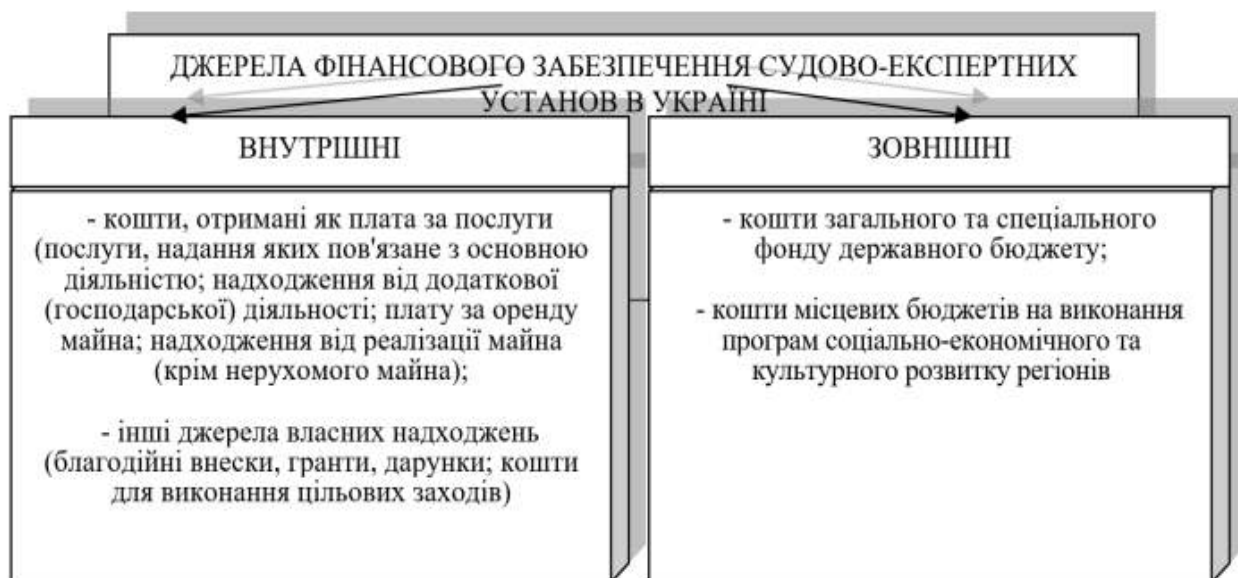

Рис 1.2 Джерела фінансового забезпечення судово-експертних установ в Україні

Джерело: створено за джерелом [16].

Фінансування судово-медичних експертних установ здійснюється на підставі кошторисів, який надає їм повноваження щодо отримання і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання функції з експертного забезпечення правосуддя та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень [17].

Державні спеціалізовані установи мають право здійснювати некомерційну діяльність, зазначену в установчих документах (у межах переліку платних послуг відповідно до їхніх функціональних повноважень) та отримувати за це кошти. Бюджетне фінансування як основа фінансового забезпечення судово-експертної діяльності установ. Вони дозволяють спеціалізованим установам покривати недофінансування, зокрема для виплати заробітної плати та закупівлі необхідного обладнання.

1.4. Прогресивний зарубіжний досвід управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи

У багатьох європейських країнах світу експертні організації працюють у парі з поліцією під керівництвом Міністерства внутрішніх справ. Наприклад, у Сполученому королівстві Великобританія система інститутів судових експертиз працює саме за таким принципом. Служба судових експертиз **Великобританії** – це слідчий орган британської поліції, який бере участь у розслідуванні та розслідуванні та проводить розслідування, зокрема судово-медичні експертизи, для регіональних підрозділів поліції в країні. Відмінністю цієї системи є те, що вона не є монополістом на проведення розслідувань виключно державними судово-експертними організаціями і дає можливість проводити експертизи приватним компаніям за запитом органів слідства, що створює умови для незалежності проведення судово-медичної експертизи в країні.

За таким же принципом підпорядкованості кримінальній юстиції що забезпечує державне управління судово-експертною діяльністю спостерігається у **Франції**, де керівництво судово-експертної служби входить до складу Міністерства оборони в частині озброєних поліцейських формувань, до яких також входять такі установи, як Національна поліція і Національна жандармерія.

Національна жандармерія має у своєму складі інститут судово-медичної експертизи який працює з поліцейськими, слідчими, прокурорами та суддями.

Судова експертиза проводиться за ухвалою суду для сторін обвинувачення і захисту двома незалежними експертами, які зареєстровані в Державному реєстрі. Судово-медичні експерти здійснюють свою діяльність в судово-медичних інститутах університетської лікарні [18]. Загалом французька система реалізації судово-медичної експертизи регламентується Кримінально-процесуальним та Цивільним кодексом.

Метою судово-медичного дослідження є встановлення причин смерті, встановлення причетності третьої особи, а іноді й для ідентифікації потерпілого. У Франції до судово-експертних досліджень іноді можуть долучатись в якості

спостерігачів слідчі і мировий суддя. Згідно зі статистичними даними, французькі судово-медичні експерти щорічно проводять близько 9000 судово-медичних розтинів.

Фінансування галузі судово-медичних експертиз здійснюється за рахунок Міністерства юстиції. Французька модель судово-медичної експертизи цікава для України з організаційної точки зору. Такі установи, як експерти та судово-медичні експерти, Інститут юридичної медицини університетської лікарні, передбачають модернізацію судово-медичної діяльності, яка базується на виконанні науково-практичних досліджень із застосуванням сканерів та інших сучасних та надсучасних технологій.

Ще однією європейською країною, в якій реалізується принцип підпорядкованості Міністерству юстиції, є **Іспанія**. В Іспанії існує система судово-медичної експертизи при якій судові медики цієї країни обіймають посади професійних державних службовців. Судово-медичні експертизи здійснюються в Інституті юридичної медицини або у Національному інституті токсикології та судової медицини [19]. Інститут судової медицини є технічним органом Міністерства юстиції, який виконує покладені на нього науково-технічні завдання. Слід також зазначити, що в Іспанії в деяких випадках можливе здійснення судово-медичної експертизи незалежною від Мінюсту спільноти лікарів-експертів. Іспанська система судово-медичних досліджень також включає Національний судово-медичний корпус і Національний інститут токсикології та судових досліджень.

Особливістю функціонування судово-медичної експертизи в Іспанії є те, що експертизу проводять професійні державні службовці, службові медики та суди визнають експертизи проведені незалежними від Мінюсту професійних співтовариств.

Цікавий досвід в галузі судово-медичних експертиз мають **Нідерланди**, де проведення судово-медичних експертиз здійснюється Нідерландським інститутом судової експертизи (NFI), який є однією з провідних криміналістичних лабораторій світу. У складі NFI є судово-медичний заклад,

який має високі рейтинги серед судово-медичних установ не тільки Європи а й за її межами. За принципом підпорядкованості керівництву NFI є частиною Міністерства безпеки та юстиції Нідерландів. Організаційна структура Нідерландського інституту судової експертизи була створено в результаті злиття криміналістичної лабораторії та лабораторії судово-медичної експертизи, створеної в Міністерстві юстиції і може пропонувати свої послуги широкому колу міжнародних організацій та установ. З цієї причини він постійно інвестує значні кошти у перспективних сучасних дослідженнях і розробках підтримує тісні відносини з міжнародними компаніями наукових установ і університетів [20]. Таким чином, голландська система судово-медичної експертизи є прикладом впровадження сучасних технологій, підготовки спеціалістів та впровадження інноваційних заходів в судово-медичних дослідженнях.

У **Сполучених Штатах Америки** функціонує змішана система судово-медичної експертизи, яка складається з «коронерської» та судово-медичної експертизи. 12 штатів мають чисто «коронерську» систему, 19 штатів - судово-медичну службу, в 16 штатах комбінована служба коронера та судово-медичного експерта. Коронери — слідчі, які обираються на три-чотири роки. В їх обов'язки входить не тільки розслідування смертей, підозрюваних у насильстві, але й огляд трупів. Огляд постраждалих проводять лікуючі лікарі. У більшості штатів коронерами можуть бути люди без медичної освіти (священники, продавці, фармацевти та інші). Питома вага системи коронерів у США поступово зменшується на користь професійних судово-медичних експертів [3, с.150].

Обидві системи є незалежними і їх діяльність ліцензується Департаментом охорони здоров'я штатів. В США процес ліцензування установ судово-медичної експертизи децентралізований, тобто різниться залежно від штату. Більшість штатів вимагають, щоб установи судово-медичної експертизи, які проводять судово-медичні експертизи для юридичних цілей, мали ліцензію. Ліцензії зазвичай видаються державними органами, такими як департаменти охорони здоров'я або судово-медичні комісії. Ліцензії зазвичай видаються на певний термін і потребують регулярного оновлення. Так У штаті Нью-Йорк ліцензії на

проведення судово-медичної експертизи видаються Департаментом охорони здоров'я штату. Щоб отримати ліцензію, установа судово-медичної експертизи повинна мати кваліфікованого судово-медичного директора, а також відповідати іншим вимогам щодо персоналу, обладнання та приміщень. У штаті Каліфорнія ліцензії на проведення судово-медичної експертизи видаються Радою з судово-медичної експертизи. Щоб отримати ліцензію, установа судово-медичної експертизи повинна мати кваліфікованого судово-медичного директора, а також відповідати іншим вимогам щодо персоналу, обладнання та приміщень. судово-медичної експертизи У штаті Техас ліцензії на проведення судово-медичної експертизи видаються Департаментом державних служб охорони здоров'я. Щоб отримати ліцензію, установа судово-медичної експертизи повинна мати кваліфікованого судово-медичного директора, а також відповідати іншим вимогам щодо персоналу, обладнання та приміщень [21].

В **Австралії** порядок проведення судово-медичної експертизи встановлено на основі закону Вікторіанського інституту судової медицини і Закону про коронерів. Тому в інституті проводяться судово-медичні дослідження. Стосовно судово-медичних експертів (коронерів), то вони, як посадові особи беруть участь у судових розслідуваннях за підозрою у вчиненні насильницьких злочинів, що призвели до смерті, в т. ч. на підставі висновків судово-медичних експертів.

Цікава специфіка існування і функціонування системи судово-медичної експертизи існує у **Туреччині** та **Словаччині**. Біомедичні дослідження здійснюються у судових лабораторіях, що входять до складу університетів, ними ж фінансуються за рахунок коштів від оплати послуг судовими та дознавальними органами. Перевагою такої системи є високий рівень наукової достовірності результатів експертиз, але відсутність єдиного контролюючого органу часто призводить до недобросовісних висновків експертів.

На пострадянському просторі функціонують криміналістичні бюро різного підпорядкування. Так в **Республіці Казахстан** діє єдиний Центр судових експертиз Міністерства юстиції Республіки Казахстан, який займає центральне місце в організації судово-медичних експертиз республіки [22]. Фінансування

Центру здійснюється виключно за рахунок коштів державного бюджету. Результати експертизи, здійснені за рахунок коштів замовника, судом до уваги на приймаються. Така система сприяє концентрації матеріальних і наукових ресурсів для здійснення судово-медичної експертизи на високому рівні, з іншого боку унеможлиблює здійснення незалежних експертиз.

У Республіці Молдова державною установою в сфері здійснення судово-медичних експертиз є Національний центр експертиз який підпорядковується Міністерству юстиції. Цей центр є провідною установою в галузі теорії та практики судової експертизи та, зокрема, криміналістики.

У Грузії створено і функціонує Національне бюро судової експертизи, держаний орган який здійснює всі види експертиз включаючи судово-медичні. Судово-медичну діяльність здійснює кафедра судової медицини при Бюро. Бюро має потрібне підпорядкування: Міністерству Юстиції, Міністерству охорони здоров'я та Міністерству освіти. Фінансується бюро за рахунок бюджетів цих міністерств. Крім того, має широку автономію у проведенні незалежних позасудових експертиз для фізичних та юридичних осіб, що забезпечує до 30% надходжень, які спрямовуються на покращення матеріальної бази та наукові дослідження [3].

Висновки до розділу 1

Фінансування судово-медичної експертизи є дуже важливим аспектом, оскільки воно безпосередньо впливає на якість та доступність експертних послуг. У багатьох країнах, включаючи Україну, судові органи або державні установи відповідають за фінансування судово-медичних експертних установ. Зазвичай фінансування судово-медичної експертизи включає в себе виділення коштів на забезпечення необхідного обладнання та матеріалів для проведення досліджень, фінансування кваліфікаційного підвищення експертів, оплату праці персоналу, а також наукові дослідження у галузі судової медицини.

Стабільне та адекватне фінансування судово-медичної експертизи є важливим для забезпечення об'єктивності та незалежності експертів, а також для підтримання високої якості їхніх досліджень. Недостатнє фінансування призводить до зниження якості послуг, затримок у проведенні експертиз та загального погіршення ситуації в галузі судово-медичної експертизи. Тому важливо, щоб уряди та відповідні установи приділяли належну увагу фінансуванню судово-медичної експертизи, щоб забезпечити належні умови праці експертів та забезпечити своєчасне та якісне надання послуг у цій важливій галузі.

В сучасній Україні фінансування галузі здійснюється з кількох джерел. Основним джерелом фінансування є державний бюджет, з якого виділяються кошти на потреби судово-медичних експертних установ.

Нормативно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні є досить розгалуженим та неузгодженим. Діяльність закладів судово-медичної експертизи регулюється Законом України «Про судову експертизу» від 1994 р. Останні правки до цього закону вносились 09.11.2023 р. Цей Закон визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.

Судово-експертну діяльність в Україні здійснюють державні спеціалізовані установи та відомчі служби:

- науково-дослідні та інші установи судових експертиз Міністерства юстиції України і Міністерства охорони здоров'я України;
- експертні служби Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони та Служби безпеки України.

Координацію організації судово-експертної діяльності в Україні здійснює Міністерство юстиції України.

Фінансування судово-медичних експертних установ здійснюється на підставі кошторисів, який надає їм повноваження щодо отримання і здійснення

видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання функції з експертного забезпечення правосуддя та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ЗАКЛАДІВ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УКРАЇНИ

2.1. Огляд існуючої системи управління фінансуванням закладів судово-експертної діяльності

Судово-експертна діяльність забезпечує правосуддя інформацією яка дозволяє останньому адекватно виконувати свої обов'язки по забезпеченню прав і свобод людини гарантованих Конституцією. В сучасних українських реаліях питання фінансового забезпечення судово-експертної діяльності є як ніколи актуальним, оскільки достатність цих ресурсів дозволяє системі якісно виконувати покладені на неї функції. Основною формою фінансування судово-експертної системи України є бюджетне фінансування за рахунок якого судово-експертні установи забезпечують свої потреби та здійснюють капітальні та поточні витрати. Адекватні обсяги фінансування та розподілу фінансових ресурсів є основою для виконання поставлених перед системою судово-експертних установ завдань, яке забезпечує дотримання принципів законності, незалежності, об'єктивності й повноти дослідження. Підґрунтям для виконання поставлених перед системою судово-експертних установ є достатній рівень її фінансового забезпечення.

Поняття «сутність» бюджетного фінансування в науковій літературі має кілька трактувань. Зокрема В. Дем'янишин розглядає це поняття як «сукупність грошових відносин, пов'язаних з розподілом і використанням коштів централізованого грошового фонду держави, які реалізуються шляхом безповоротного і безоплатного надання бюджетних коштів юридичним й фізичним особам на проведення заходів, передбачених бюджетом» [23, С. 37].

Наталія Дехтяр називає п'ять особливостей бюджетного фінансування:

- кошти виділяються на безоплатній та безповоротній основі;
- отримані кошти витрачаються на забезпечення виконання основних державних функцій;

- бюджетні кошти витрачаються тільки на передбачені бюджетом витрати;
- витрати здійснюються лише на основі чітко визначених норм і нормативів відповідних інстанцій;
- кошти різних фондів призначені для покриття витрат по чітко визначеним статтям.

Стосовно фінансування системи інституцій судово-експертної діяльності бюджетне фінансування виконує наступні функції:

- функція забезпечення. Ця функція пов'язана з обов'язком установ що здійснюють судово-експертну діяльність виконувати свої повноваження і здійснювати поточну діяльність в межах бюджетних призначень;
- функція розподілення. Ця функція забезпечується на рівні головних розпорядників коштів що передбачає адекватний перерозподіл бюджетних коштів в системі установ нижчого рівня;
- функція контролю. Перевірка цільового використання коштів виділеного бюджету [16].

Достатнє фінансування дозволяє судово-експертним установам повноцінно здійснювати свою діяльність забезпечуючи створювати продукт, що відповідає сучасним вимогам.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» до системи судово-експертних установ належать науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні; судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України та експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України [7] (рис. 2.1). Ефективність виконання державними спеціалізованими установами їх статутних завдань залежить безпосередньо від фінансового забезпечення.

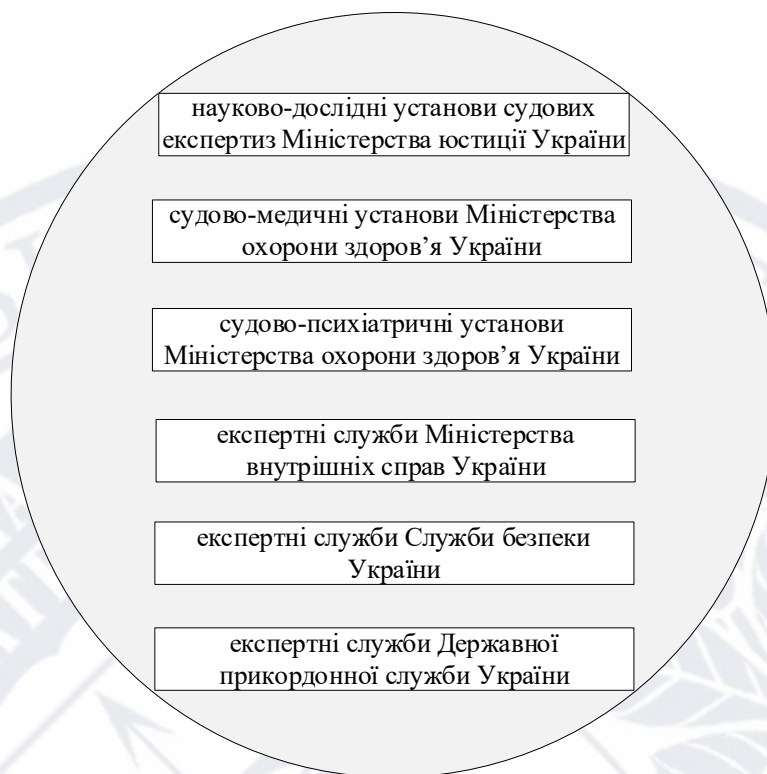

Рисунок 2.1. Система економічних суб'єктів господарювання які здійснюють експертну діяльність в Україні

Джерело: створено за джерелом [10]

Система фінансового забезпечення кожного суб'єкта судово-експертної діяльності має свою специфічну систему фінансового забезпечення структура якої складається з різних форм забезпечення (рис. 1.2).

Фінансування судово-експертних установ здійснюється на підставі кошторисів, який надає їм повноваження щодо отримання і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання функції з експертного забезпечення правосуддя та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень [17].

Система фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні є складною і зазнала значних змін останніми роками. Вона формувалася під впливом різних факторів, включаючи загальний стан економіки країни, реформи в охороні здоров'я та правоохоронній системі, а також міжнародні стандарти.

Реформована система судово-медичної та судово-психіатричної експертизи в Україні є багаторівневою та складається з таких основних видів установ (рис. 2.2).

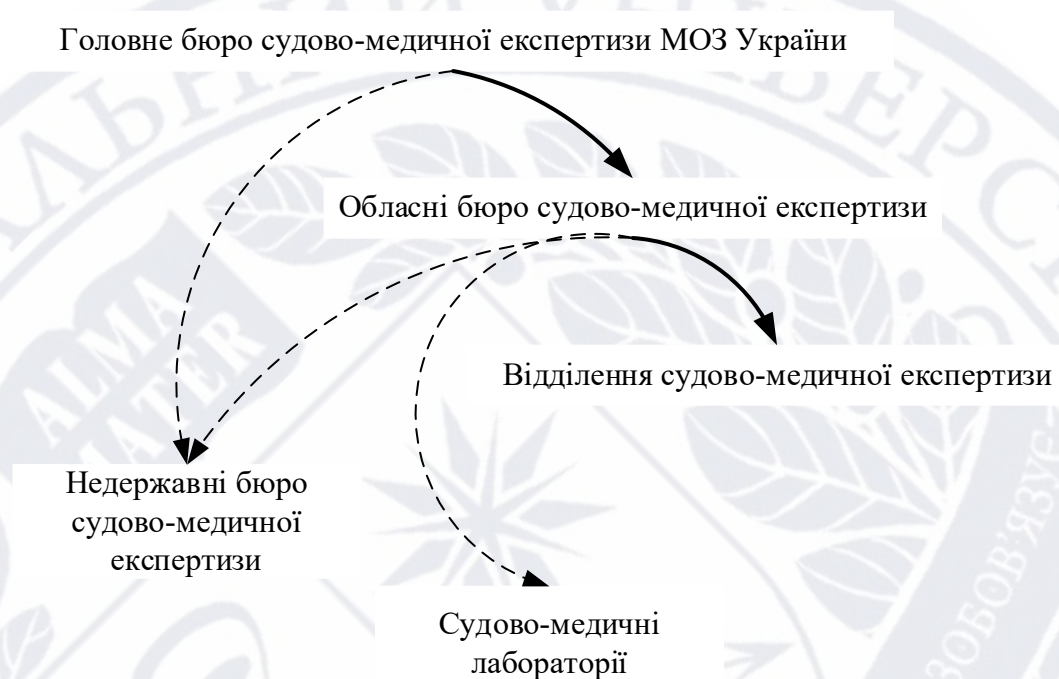

Рисунок 2.2 Трирівнева система судово-медичної експертизи в Україні

Джерело: створено за джерелом [24]

Фінансування системи судово-медичної експертизи здійснюється з трьох джерел. Згідно ст. 15 Закону України «Про судову експертизу» [7] проведення науково-дослідними установами судових експертиз наукових розробок з питань організації та проведення судових експертиз фінансується за рахунок Державного бюджету України. Проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами у кримінальних провадженнях за дорученням слідчого, дізнавача, прокурора, суду та у справах про адміністративні правопорушення здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим експертним установам з Державного бюджету України.

Іншим джерелом фінансування визначеним цим Законом є місцевий бюджет. В цій же статті зазначається, що «проведення судових експертиз, обстежень і досліджень судово-медичними та судово-психіатричними установами здійснюється за рахунок коштів, які безпосередньо і цільовим

призначенням виділяються цим експертним установам з державного чи місцевого бюджету».

Третє джерело, яке використовується з метою фінансування судово-медичної експертизи – кошти замовника експертизи. В Законі вказано: «Проведення судових експертиз, обстежень і досліджень у кримінальному провадженні державними спеціалізованими установами, судово-медичними та судово-психіатричними установами на замовлення підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, їх захисників, законного представника, потерпілого, його представника здійснюється за рахунок замовника».

Така система фінансування має ряд недоліків, оскільки фінансування з державного бюджету не є цільовим, а здійснюється через посередника – Міністерство охорони здоров'я, Міністерство юстиції, Міністерство внутрішніх справ, СБУ, Держпогранслужби, тощо, що призводить до розпорошення коштів. Тому з 2021 р. відбувається реформування системи здійснення експертиз включно з питаннями фінансування. Зокрема, в статуті Державної Спеціалізованої Установи «Головне бюро судово-медичної експертизи Міністерства Охорони Здоров'я України», затвердженому Наказом Міністерства охорони здоров'я України 11.12.2023 № 2098 в 5 розділі п. 8 конкретизуються джерела фінансування діяльності цієї установи, зокрема вказано, що фінансування діяльності Установи здійснюється за рахунок Державного бюджету України, а також інших джерел не заборонених законодавством. Обсяги бюджетних асигнувань встановлюються відповідно до затверджених кошторисів доходів і видатків; державне фінансування Установи здійснюється з урахуванням специфіки виконуваної загальнодержавної функції, мети та завдань покладених на нього на підставі структури, штатного розпису, кошторису та плану асигнувань (за винятком надання кредитів) загального фонду бюджету Установи [25]. Згідно із статутом джерелами формування майна Бюро є:

- кошти загального фонду Державного бюджету України;

- власні надходження (плата за послуги, що надаються згідно з його основною діяльністю, надходження від додаткової (господарської) діяльності, плата за оренду майна Бюро, що здійснюється відповідно до Закону України «Про оренду державного та комунального майна», надходження від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна));
- інші власні надходження Бюро (благодійні внески, гранти та дарунки, надходження, що отримує Бюро від юридичних осіб (підприємств, установ, організацій), від інших бюджетних установ та фізичних осіб для виконання цільових заходів, у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщення на них інших об'єктів);
- інші джерела не заборонені законодавством.

Фінансування діяльності Установи здійснюється за рахунок Державного бюджету України, а також інших джерел не заборонених законодавством. Обсяги бюджетних асигнувань встановлюються відповідно до затверджених кошторисів доходів і видатків; державне фінансування Установи здійснюється з урахуванням специфіки виконуваної загальнодержавної функції, мети та завдань покладених на нього на підставі структури, штатного розпису, кошторису та плану асигнувань (за винятком надання кредитів) загального фонду бюджету Установи. Отримані Установою доходи (прибутки) не підлягають розподілу серед засновників (учасників), працівників Установи, членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб. Доходи Установи використовуються виключно для фінансування видатків на утримання Установи, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених цим Статутом.

Фінансування філій здійснює Установа у відповідності до затверджених Начальником Установи кошторисів та планів асигнувань відокремленого підрозділу. Штатні розписи відокремлених підрозділів (філій) затверджує начальник Установи [25].

Таким чином. фінансування установ, які надають послуги з судово-медичної експертизи, з 2023 р. становляться централізованим, що дозволяє

концентрувати кошти з метою покращення результатів діяльності відповідних структур.

Під час військових дій в діяльності судових медиків України виникає велика кількість складнощів організаційного характеру які обумовлені труднощами перерозподілу експертів по території України, складнощами обліку та оплати витратних матеріалів, що застосовуються при роботі судових медиків, та оплати їх праці. Головною проблемою є те, що заклади судово-медичної експертизи є комунальною власністю і фінансуються Міністерством охорони здоров'я через субвенцію, а управляють ними обласні ради, які є реальними власниками таких закладів. Це призводить до конфлікту бюджетів МОЗ та Облрад. Породжені війною проблеми вимагають продовження реформ в системі експертиз, в тому числі і судово-медичних, основною метою якої є організаційна зміна всієї мережі.

На сьогоднішній день система фінансування установ судово-медичної експертизи має наступну структуру (рис. 2.3).

Рисунок 2.3. Структура підпорядкування та фінансування установ судово-медичної експертизи в Україні

Джерело: створено за джерелом [3]

З рисунку 2.3 видно, що після реформи система судово-медичної експертизи залишилась трирівневою, але змінилась схема фінансування експертних установ. Замість єдиного джерела надходжень установи отримали систему субвенцій з бюджету відповідного рівня, що дозволяє витратити їх на забезпечення високого рівня достовірності висновків за рахунок посилення матеріальної бази, тощо.

Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України (ГБСМЕ) є центральним органом виконавчої влади в системі Міністерства охорони здоров'я України, який здійснює державне управління у сфері судово-медичної експертизи, а саме - забезпечує методичне керівництво діяльністю бюро СМЕ та проводить контроль за їх роботою. Проводить складні та особливо складні судово-медичні експертизи.

Бюро судово-медичної експертизи (БСМЕ) створене при управліннях охорони здоров'я обласних державних адміністрацій та Київській міській державній адміністрації.

Повністю в управління МОЗ перейшли 16 регіональних бюро у Вінницькій, Миколаївській, Чернігівській, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Хмельницькій, Сумській, Кіровоградській, Тернопільській, Чернівецькій, Рівненській, Полтавській, Закарпатській, Житомирській областях, також у столиці та Київській області. Решта закладів завершують процеси, необхідні для передачі майнових комплексів, зокрема, утворення комісій з передачі майна, документального оформлення (повного переліку майна та інших законодавчих процедур) [26].

Відділення судово-медичної експертизи (ВСМЕ) створюються при міських, районних та міжрайонних управліннях охорони здоров'я. Проводять загальні судово-медичні експертизи.

Недержавні бюро судово-медичної експертизи здійснюють таку ж діяльність як і відділення судово-медичної експертизи, але, оскільки вони є недержавними, то фінансуються виключно за рахунок власних надходжень отриманих шляхом надання платних послуг та грантів.

2.2. Аналіз результатів та тенденцій фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні

Проаналізуємо стан фінансування та його тенденції судово-експертних установ в цілому базуючись на відкритих даних Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ та Міністерства охорони здоров'я (табл. 2.1, 2.2, 2.3 та рис. 2.4). Відомості та статистика по фінансуванню судово-експертних установ Служби безпеки України та Державної прикордонної служби у відкритому доступі відсутні.

Таблиця 2.1.

Динаміка обсягів фінансування судово-експертних установ Міністерства юстиції України протягом 2018-2023 рр.

(млн грн)

Рік	Кошти державного бюджету	Власні надходження	Субвенції з місцевих бюджетів	Разом
2018	63,9	30,6	0,0	94,5
2019	135,8	32,9	3,1	171,8
2020	93,7	37,6	0,0	131,3
2021	93,7	38,3	1,5	133,5
2022	107,3	42,4	8,0	157,7
2023	103,5	22,0	0,0	125,5

Джерело: побудовано автором за джерелом [27]

Таблиця 2.2.

Динаміка обсягів фінансування судово-експертних установ Міністерства внутрішніх справ України протягом 2018-2023 рр.

(млн грн)

Рік	Кошти державного бюджету	Власні надходження	Субвенції з місцевих бюджетів	Разом
2018	801,8	91,7	2,84	896,3
2019	1164,3	86,9	0,4	1251,6
2020	1341,9	136,9	15,1	1493,9
2021	1500,2	144,2	4,4	1648,8
2022	1524,9	206,6	4,3	1735,8
2023	1742,5	371,6	5,6	2119,7

Джерело: побудовано автором за джерелом [28]

Таблиця 2.3.

Динаміка обсягів фінансування судово-експертних установ Міністерства
охорони здоров'я України протягом 2018-2023 рр.

(млн грн)

Рік	Кошти державного бюджету	Власні	Субвенції з місцевих бюджетів	Разом
2018	101,9	47,8	0	149,7
2019	248,6	71,9	0	320,5
2020	507,5	100,1	82,9	690,5
2021	774,8	154,6	81,3	1010,7
2022	937	39,1	1000,0	1976,1
2023	1204,3	181,3	1101,5	2487,1

Джерело: побудовано автором за джерелами [29,30].

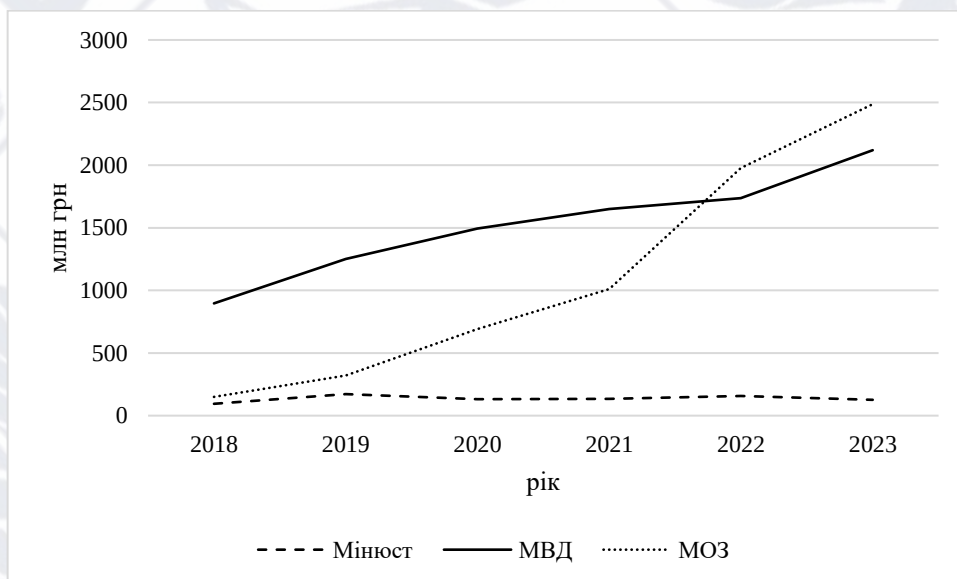

Рисунок 2.4. Динаміка витрат на забезпечення діяльності судово-експертних установ протягом 2018-2023 рр.

Джерело: створено за джерелами [29,30].

Дані таблиць 2.1-2.3 та рис. 2.4 свідчать про зростання обсягів фінансування установ системи судово-експертної діяльності протягом досліджуваного періоду. Особливо швидко збільшувалось фінансування системи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи яка підпорядковується Міністерству охорони здоров'я України. Так у 2021 р. відколи почалась реорганізація системи судово-медичної та судово-психіатричної експертиз

обсяги фінансування зросли майже в 9 разів відносно показників 2018 р. із початком великомасштабної війни рівень фінансування збільшився відносно показників 2021 р. на 95%, а у 2023 р. фінансування збільшилось ще на 25% відносно показника 2022 р.

За допомогою рис. 2.5 розглянемо структуру фінансування установ судово-медичної експертизи та її динаміку.

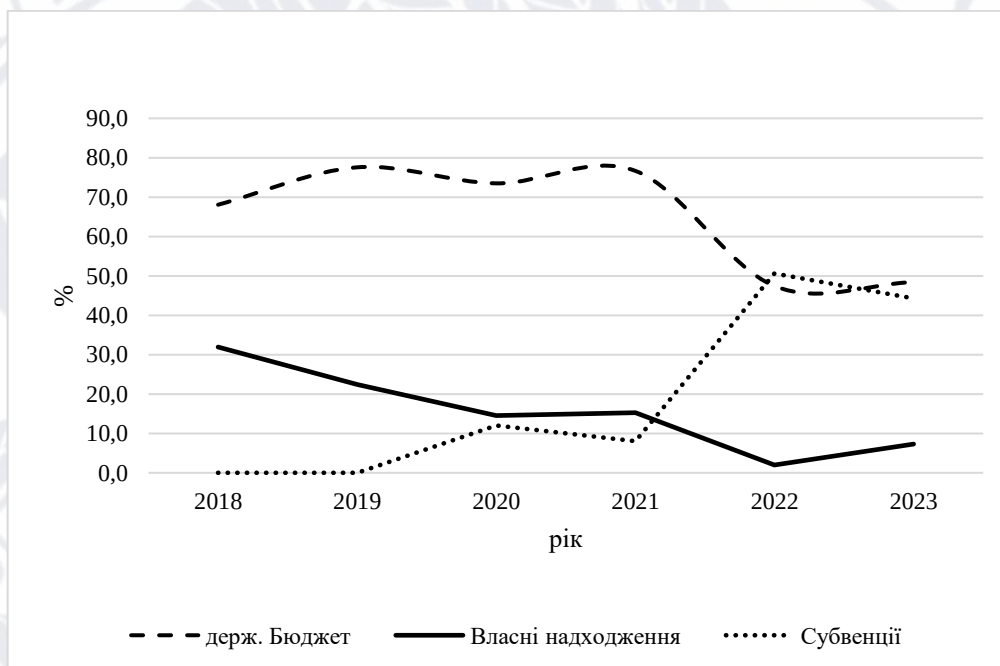

Рисунок 2.5. Частка основних джерел коштів у фінансуванні установ судово-медичної експертизи в Україні

Джерело: створено за джерелами [29].

З рис. 2.5 видно як змінюється структура фінансування установ судово-експертної діяльності взагалі та судово-медичної зокрема. З 2021 р. роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні зменшується, натомість зростає роль фінансування за рахунок місцевих бюджетів. Така тенденція має як позитивний характер – зростає швидкість реагування на виклики, що стоять перед системою: зміцнення матеріально-технічної бази, посилення відповідності оплати працівникам цієї галузі, сприяє покращенню підготовки та перепідготовки спеціалістів. З іншого боку – виникає чітко виражена залежність

результативності діяльності системи судово-експертної діяльності від економічного стану відповідного регіону.

Частка власних надходжень до бюджету експертних установ, зокрема судово-медичних дуже незначна, при цьому має чітко виражену тенденцію до зменшення. Що негативно впливає на можливість установ швидко поновлювати і модернізувати матеріальну базу.

Проаналізуємо ефективність фінансування конкретної установи судово-медичної експертизи на базі даних отриманих від Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи.

Згідно із Статутом Бюро є спеціалізованою установою судової експертизи, заснованою на спільній власності територіальних громад Вінницької області та є об'єктом права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області, управління яким здійснює Вінницька обласна Рада.

Бюро є юридичною особою з часу його державної реєстрації у встановленому порядку, наділяється цивільною правоздатністю та дієздатністю, користується правом оперативного управління майном, веде бухгалтерський облік, статистичну звітність у порядку встановленому законодавством України, укладає угоди (договори, контракти) з юридичними та фізичними особами, виступає позивачем та відповідачем у судах, набуває майнові і немайнові права та несе обов'язки, займається діяльністю, яка відповідає напрямкам.

Бюро має самостійний баланс, рахунки (в т.ч. валютні) в установах банків, державної казначейської служби, печатку з власним найменуванням та зображенням герба України, штампи, бланки логотипом та інші атрибути.

Відповідно до мети створення Бюро забезпечує судово-медичну експертизу трупів, судово-медичну експертизу потерпілих, обвинувачених та інших осіб, судово-медичну експертизу речових доказів та ряд інших експертиз.

Бюро фінансується за рахунок коштів обласного бюджету і здійснює господарську діяльність в межах бюджетних асигнувань.

Організаційну структуру Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи відображено на рис. 2.6.

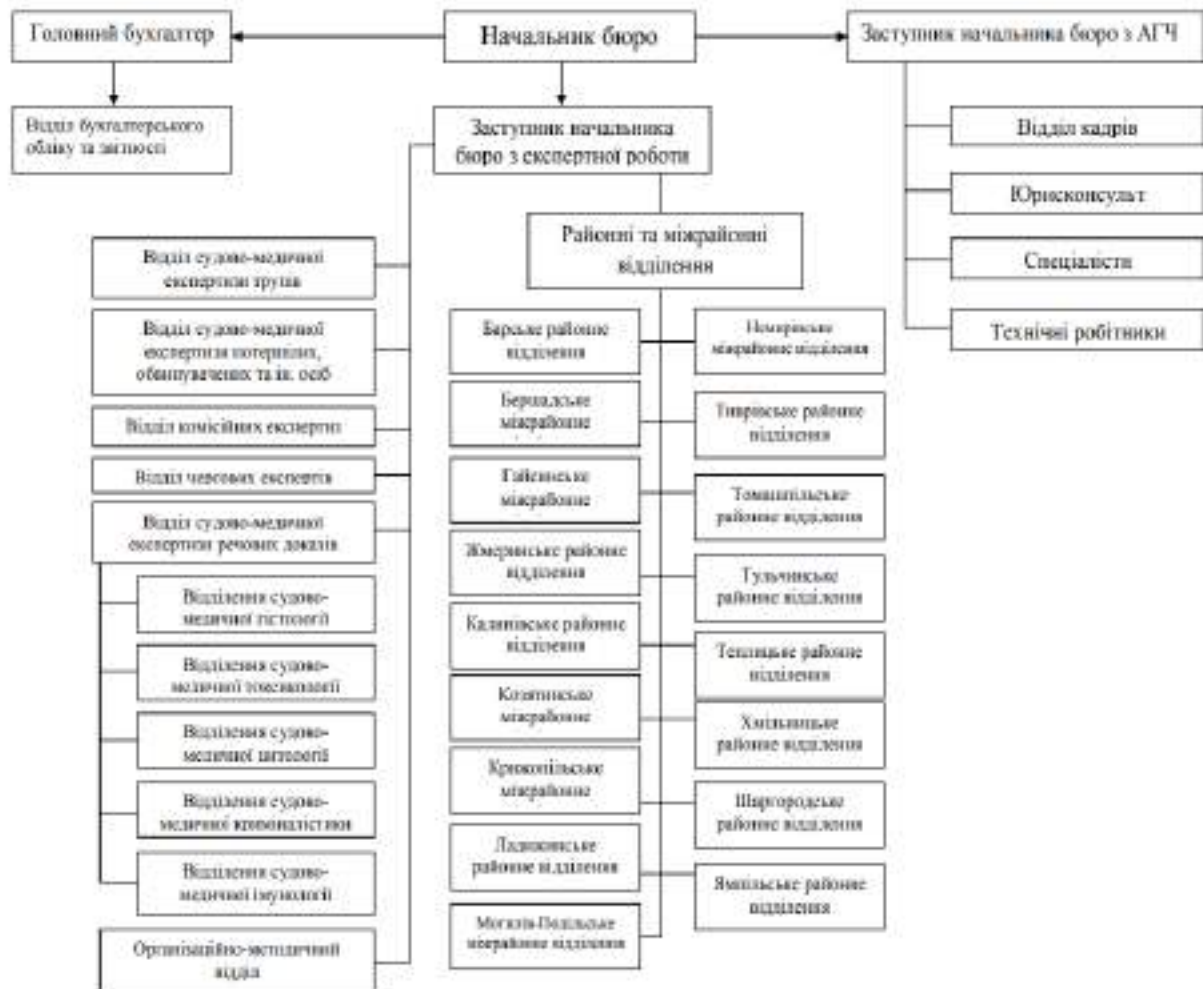

Рисунок 2.6. Організаційна структура Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи

Джерело: створено за джерелом [31]

Фінансування Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи здійснюється з трьох основних джерел: бюджетні асигнування у вигляді субвенцій з обласного бюджету, грантів, отриманих від вітчизняних та зарубіжних інвесторів та власних джерел – коштів отриманих за надання платних послуг. Обсяги фінансування та тенденції відображено в табл. 2.4, побудованій на основі звітності установи (Додаток А).

Таблиця 2.4

Надходження коштів Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи
у 2020-2023 рр.

(тис грн)

Джерела надходжень	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
бюджетні асигнування	30295,2	34243,1	31167,6	43503,5
доходи від надання послуг	1606,3	1639,1	1430,7	500,4
гранти	3374,2	2544,6	3512,1	3865,8
Разом:	35275,7	38426,8	36110,4	47869,7

Джерело: Звітність Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи (Додаток А)

З даних табл. 2.4 видно, що доходи Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи мають тенденцію до збільшення, яке відбувається за рахунок в основному бюджетних надходжень доля яких в структурі доходів коливається від 86 до 91 %, натомість частка інших доходів зменшується (рис. 2.7).

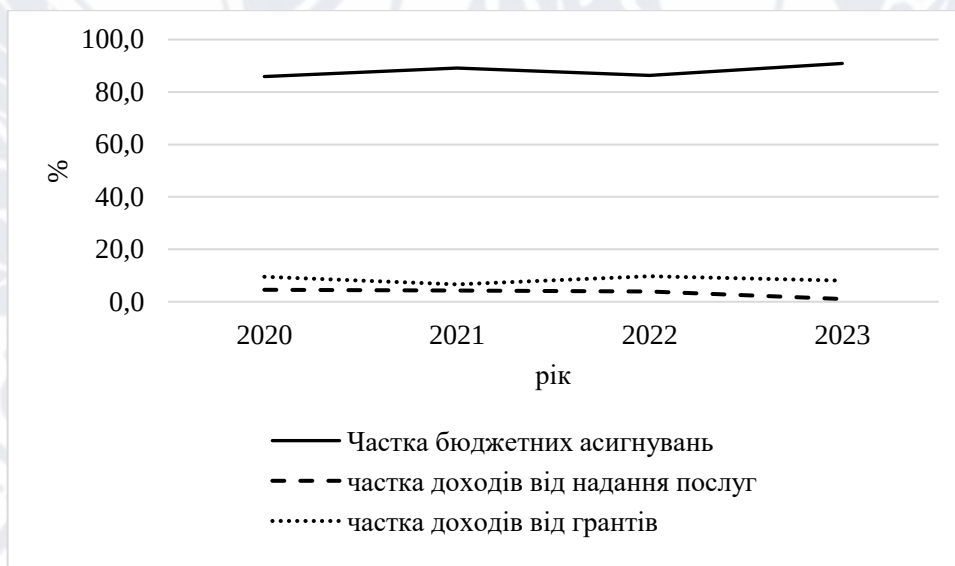

Рисунок 2.7 Частка окремих статей доходів в бюджеті Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи за 2020-23 рр.

Джерело: створено за звітністю Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи (Додаток А)

Подібні тенденції наповнення бюджетів судово-експертних установ спостерігаються на території всієї України (рис. 2.5)

За допомогою рис. 2.8 розглянемо витрати Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи.

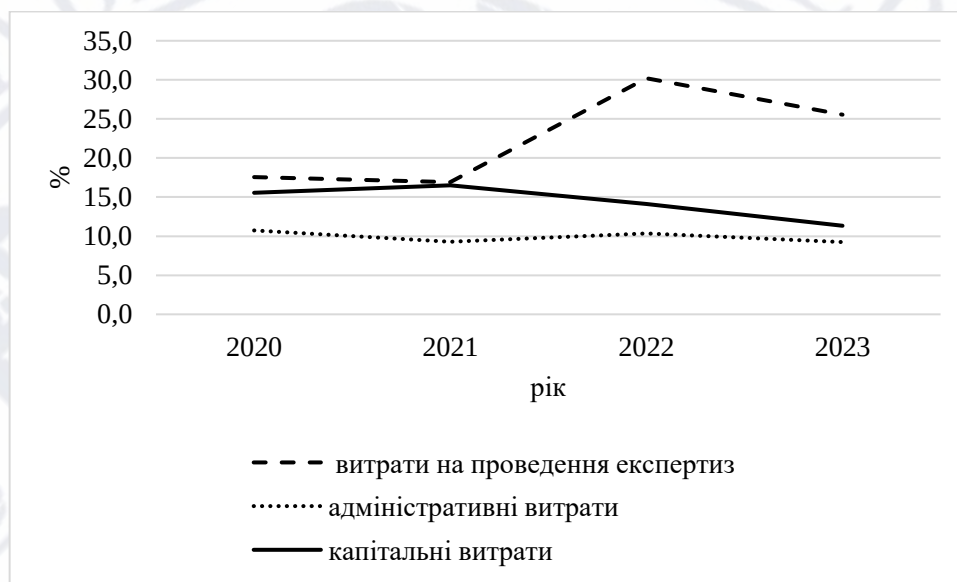

Рисунок 2.8 Частка окремих статей витрат в бюджеті Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи у 2020-2023 рр.

Джерело: створено за звітністю Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи (Додаток А)

Як видно з рис. 2.8 питома вага витрат Бюро на утримання апарату Бюро та здійснення капітальних видатків після реформи судово-експертних установ змінилась не суттєво і становила протягом досліджуваного періоду 10-15 % бюджету установи. Натомість питома вага витрат на проведення судово-медичних експертиз з 2021 р. зросла вдвічі – з 15 до 30%. Це стало наслідком не лише самої реформи, а й початку повномасштабного вторгнення, що супроводжувалось різким зростанням потреб армії в проведенні судово-медичних експертиз.

Як змінились кількісні показники в роботі Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи за 2020-23 рр. проаналізуємо за допомогою рис. 2.9 побудованому на основі звітності Бюро за 2019-2023 рр. (Додаток Б)

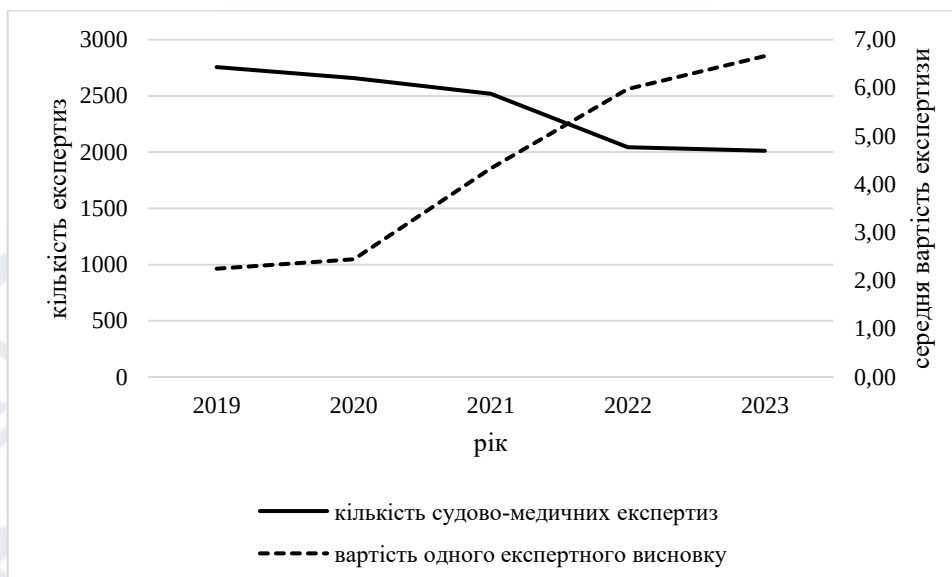

Рисунок 2.9. Динаміка кількості та вартості експертного висновку роботі Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи за 2020-23 рр.

Джерело: створено за звітністю Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи (Додаток Б)

З рис. 2.9 можна зробити висновок, що кількість експертиз проведених Вінницьким обласним бюро судово-медичної експертизи має чітко виражену тенденцію до зниження при чому ціна висновку зростає. Зростання вартості висновку пояснити інфляційними процесами неможливо, оскільки, наприклад у 2022 р. інфляція збільшилась відносно показника 2021 р. на 16% [32], а вартість висновку – на 38%.

З вище сказаного можна зробити наступні висновки:

- фінансування установ які здійснюють судово-експертну діяльність з бюджетів міністерств має стійку тенденцію до зростання, особливо помітним є зростання обсягів фінансування установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи установ Міністерства охорони здоров'я України;
- частка фінансування установ судової експертизи за рахунок субвенцій з місцевих бюджетів збільшується протягом досліджуваного періоду, а власних надходжень – зменшується;
- фінансування Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи здійснюється в основному за рахунок бюджетних трансфертів із

обласного бюджету частка якого перевищує 80% бюджету установи, частка надходжень від надання платних послуг та грантів разом складає близько 20%. Подібні тенденції наповнення бюджетів судово-експертних установ спостерігаються на території всієї України;

- витрати на проведення експертиз в основному складаються з вартості витратних засобів, які витрачаються на здійснення експертизи та оплату роботи експерта;
- зменшуються капітальні витрати, що свідчить про послаблення матеріальної бази експертних бюро;
- зменшуються кількісні показники діяльності Бюро;
- зростання собівартості експертизи відбувається значно швидше, ніж зростає інфляція.

Зазначене свідчить про неефективність реформи установ судово-медичної експертизи в умовах війни і необхідності перегляду підходів до державного управління системою судово-експертних установ взагалі і судово-медичних зокрема.

2.3. Моделі управління фінансуванням закладів судово-медичної експертизи у розвинених країнах

Незважаючи на достатньо велику кількість досліджень присвячену вивченню питань державного управління системою судово-експертних установ, зокрема робіт Л. Головченко, В. Журавля, В. Шепітько та інших, аспекти ефективного управління цим видом діяльності в зарубіжних країнах та адаптації до українських реалій висвітлені недостатньо.

За публікаціями в науковій пресі розглянемо існуючі в розвинених країнах системи управління установами судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.

В багатьох пострадянських країнах система установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи мало чим відрізняється від такої в Україні.

Виключення становить система в Республіці Молдова та Грузії. Так в *Молдові* судово-медична експертна діяльність здійснюється на базі Національного центру судових експертиз при Міністерстві Юстиції який складається з науково-аналітичного центра та територіальних судово-медичних підрозділів, які і здійснюють безпосередньо експертизу. Як і в Україні судово-медична експертиза здійснюється в окремих спеціалізованих лабораторіях в залежності від виду конкретної експертизи. Управління цією системою здійснюється Міністерством юстиції, а фінансується з центрального бюджету та коштів, отриманих від надання платних послуг. Тобто, в Молдові побудовано майже таку систему здійснення судово-медичної експертизи як в Україні. Відмінним є принцип фінансування установ судово-медичної експертизи. Лабораторії напряду отримують фінанси з державного бюджету.

В *Грузії* судово-медичну діяльність здійснює кафедра судової медицини при національне бюро судової експертизи яке є державним органом і підпорядковується як Міністерству внутрішніх справ, так і Міністерству охорони здоров'я.

В багатьох Європейських державах установи судово-медичної експертизи функціонують спільно з поліційними органами під керівництвом Міністерства внутрішніх справ. На відміну від української системи установ судово-медичної експертизи, де експерт є особою яка констатує факт, в світі більшості країн експерти беруть безпосередню участь у процесі розслідування як рівноправні члени оперативно-розшукових груп. За таким принципом діє, наприклад експертно-криміналістична служба (The Forensic Service – FSS) *Великобританії*. FSS є розслідувальним органом британської поліції, які беруть участь в слідчих та оперативно-розшукових діях, виконують експертизи, зокрема судово-медичні дослідження для регіональних поліцейських підрозділів країни. Особливістю британської системи є не встановлення монополії на здійснення експертиз виключно державними судово-експертними організаціями. Також, слід відзначити, що британська служба FSS має можливість надавати послуги

приватним компаніям за їх запитом. Таким чином, в країні створюються умови незалежності проведення судово-медичної експертизи [33].

Підпорядкування установ судово-медичної експертизи правоохоронним органам властиве системі державного управління експертною діяльністю *Франції*. А саме: управління здійснюється Міністерством оборони в складі якого діють Національна жандармерія та Національна поліція. Саме Національна жандармерія має в своєму складі експертно-криміналістичний інститут який співпрацює з слідчими, прокурорами, суддями. Здійснення судової експертизи відбувається за призначенням суду для обох сторін (обвинувачення та захисту) двох незалежних експертів, яких включено до державного реєстру. Судово-медичні експерти здійснюють свою діяльність при судово-медичних інститутах університетської лікарні [34], а фінансування установ судово-медичної експертизи здійснює Міністерство юстиції Франції. Діяльність експертів чітко регламентується по строкам і здійснюється за чітко визначеними методиками. Відмінністю системи судово-медичної експертизи в цій країні є те, що криміналістичні лабораторії, на відміну від відповідних в Україні, здійснюють комплекс досліджень які включають не тільки експертизу трупів, а й проведення цитологічних, токсикологічних, серологічних, ДНК-аналізів, тощо. Ще однією особливістю французької системи судово-медичних експертиз є те, що за процесом експертизи можуть спостерігати зацікавлені особи – слідчі, адвокати, тощо. Системою лабораторій судово-медичної експертизи Франції здійснюється близько 9 тис. експертиз.

Цікавим і корисним для української системи установ судово-медичної експертизи є досвід функціонування експертних лабораторій при університетських лікарнях, що дозволяє швидко впроваджувати нові методики експертних досліджень і розвивати науку експертизи як таку.

Ще однією країною, в якій система управління судово-експертною діяльністю здійснюється Міністерством юстиції є *Іспанія*. Однією з особливостей є те, що судові медики мають статус державних службовців, що спонукає їх до особливо відповідального ставлення до виконання обов'язків, а

безпосередньо експертизи проводяться в Інституті судової медицини або Національному інституті токсикології які є технічними органами Міністерства юстиції. Відповідно фінансування діяльності цих інститутів здійснюється безпосередньо з одного джерела (бюджету Міністерства юстиції) що запобігає розпорошенню коштів.

Також слід зазначити, що в Іспанії, в окремих випадках, надається можливість проведення судово-медичної експертизи автономними співтовариствами. Нещодавно в країні розглядалась можливість розташування структурних підрозділів Інституту судової медицини, у кожному місті, де знаходиться офіційна штаб-квартира Вищого суду за для оперативності надання судово-медичних висновків. Також до іспанської системи судово-медичних досліджень належать Національний судово-медичний корпус і Національний інститут токсикології та судових експертиз [33,35].

В Іспанії та *Польщі* судово-експертні лабораторії підпорядковані Міністерству юстиції або Міністерству внутрішніх справ, тобто кожне відомство має свої судово-експертні лабораторії [36], які фінансуються з бюджетів відповідних структур.

Здійснення судово-медичної експертизи в *Нідерландах* забезпечує єдина провідна лабораторія Інституту судової медицини (Netherlands Forensic Institute – NFI) який підпорядковано Міністерству безпеки та юстиції Нідерландів і утворена результаті об'єднання криміналістичної лабораторії та лабораторії судово-медичної експертизи створеної при Міністерстві юстиції. Ця лабораторія має власний бюджет сформований з субвенцій відповідного міністерства та власних прибутків, які, в основному, формуються за рахунок продажу технологій судово-медичних досліджень.

NFI вважається однією з найпрогресивніших структур в судово-медичній сфері за рахунок чого має можливість надавати послуги багатьом зарубіжним організаціям. Отримані кошти вкладаються в перспективні дослідження та посилення власної матеріальної бази. Управління Інститутом судової медицини

здійснюється наглядовою радою, до складу якої входять чиновники Міністерства юстиції, Міністерства соціального розвитку, члени уряду і парламенту.

Система судово-медичної експертизи в *Австралії* базується на так званому інституті коронерів – посадових осіб які ведуть розслідування у випадку підозри насильницького характеру смерті. По суті коронери здійснюють координацію між органами розслідування, органами які здійснюють судово-медичну експертизу та попереднім слідством і судом. Від судово-медичних експертів коронери отримують консультації щодо медичних складових причин та обставин смерті, а також експертну інтерпретацію посмертних комп'ютерних томограм, результатів токсикологічних, мікробіологічних та гістопатологічних досліджень [37] які підтверджуються високоякісними фотографіями, томографіями, рентгенівськими знімками, тощо. Це дозволяє створювати високоякісну доказову базу для суду і забезпечують швидкий розвиток технологій в судово-експертній справі. Ефективне управління забезпечує як чесність дослідницьких проєктів, так і підзвітність установ, які їх проводять. Департамент судової медицини та Інститут судової медицини встановили дворівневий процес розгляду всіх заявок на дослідження, у яких використовуються тканини людини, дані чи живі учасники [33]. У випадку сумнівів сторін судового процесу передбачене звертання до незалежних експертів. Безпосереднє керівництво інститутом судової медицини в Австралії здійснюється Комітетом з етики, який створений і діє за розпорядженням Національної ради з охорони здоров'я та медичних досліджень про етичну поведінку у дослідженнях людини.

Окремої уваги вимагає структура та управління системою установ судово-медичної експертизи у *США*. Система судово-медичної експертизи в США характеризується значною децентралізацією та різноманітністю підпорядкування. Немає єдиного федерального органу, який би керував усіма судово-медичними експертизами в країні. Натомість відповідальність за організацію та проведення судово-медичних експертиз розподілена між різними рівнями уряду та приватними установами. Система судово-експертної діяльності має наступні рівні підпорядкування:

1. Федеральний, в який входять Національний інститут стандартів і технологій (NIST) що відповідає за встановлення стандартів у галузі судової експертизи, включаючи судово-медичну;

2. Федеральне бюро розслідувань (ФБР). Він має власні судово-медичні лабораторії, які обслуговують потреби федеральних правоохоронних органів. Крім цього інші федеральні агентства, зокрема Управління з боротьби з наркотиками (DEA) та Бюро алкогольних, тютюнових виробів, вогнепальної зброї та вибухових речовин (ATF), також мають власні судово-медичні лабораторії.

3. Рівень штату. У більшості штатів є Державні медичні експерти, які відповідають за проведення судово-медичних експертиз у масштабах штату. У деяких штатах дозволено проведення судово-медичних експертиз у приватних лабораторіях.

4. Рівень округу. Окружні судові медичні екзаменатори - власні судові медичні екзаменатори, які відповідають за проведення судово-медичних експертиз на території округу.

Система фінансування судово-медичної експертизи у США має декілька джерел і характеризується в значній мірі децентралізацією управління системою судово-медичної експертизи. що виражається відсутністю єдиного федерального органу, який би повністю фінансував усі судово-медичні експертизи в країні. Фінансування системи судово-медичної експертизи здійснюється відповідно до рівня підпорядкування.

На федеральному рівні уряд виділяє кошти на фінансування судово-медичних досліджень, розробку стандартів та підтримку лабораторій, особливо тих, що працюють над справами національної безпеки. На рівні штатів які мають власні бюджети, з виділяються кошти на утримання державних медичних експертів та їхніх лабораторій. Округи також можуть виділяти кошти на фінансування судово-медичних експертиз, особливо якщо вони проводяться на місцевому рівні. Частина фінансування судово-медичних експертиз здійснюється за рахунок місцевих податків.

Крім того деякі судово-медичні лабораторії можуть стягувати плату за проведення експертиз, особливо якщо вони надають додаткові послуги, наприклад токсикологічні дослідження. Судово-медичні лабораторії можуть отримувати гранти від приватних фондів, наукових організацій та урядових агентств для фінансування досліджень, придбання нового обладнання та підвищення кваліфікації персоналу.

Децентралізована система фінансування дозволяє кожному штату та округу розробляти власні підходи до фінансування судово-медичної експертизи, враховуючи свої специфічні потреби та можливості. А конкуренція за обмежені ресурси стимулює лабораторії до вдосконалення своїх послуг та зниження витрат.

На фінансування системи судово-медичної експертизи у США впливає і політична ситуація. Бюджети на судово-медичну експертизу можуть змінюватися залежно від економічної ситуації та політичних пріоритетів.

Така складна система фінансування має свої недоліки і виклики. Так деякі судово-медичні лабораторії можуть страждати від недостатнього фінансування, що призводить до застарілого обладнання, нестачі персоналу та затягування термінів проведення експертиз. Відсутність єдиних стандартів фінансування може призводити до нерівності в якості судово-медичних експертиз у різних штатах і округах. Викликом фінансуванню судово-медичних установ Сполучених штатів є відсутність єдиних стандартів фінансування та залежність від політичних рішень - бюджети на судово-медичну експертизу часто залежать від політичних рішень, що призводить до непередбачуваності фінансування.

Загалом, система фінансування судово-медичної експертизи у США є складною і динамічною. Вона має як свої переваги, так і недоліки.

Крім ознак, розглянутих вище, в системах судово-медичної експертизи різних країн відрізняється і правовий статус судово-медичного експерта.

Правовий статус експерта у різних системах установ судово-медичної експертизи світу визначається не однаково. Статус експерта варіює від категорії «свідок», «специфічний свідок» до «суддя фактів», «науковий суддя» [36].

В українському законодавчому полі Законом України «Про судову експертизу» та іншими процесуальними кодексами статус експерта визначається як «судовий експерт», який визначається як учасник процесу, який володіє певними чіткими правами та обов'язками, при цьому керуючись найважливішим принципом незалежності (відсутності зацікавленості у результатах експертного дослідження, які могли б вплинути на результат експертизи).

У США, судово-медичний експерт визначається як «expert witness» - «експерт-свідок», який відповідно до «Федеральних правил про докази» є свідком, думка якого приймається судом як доказ.

Особливістю Польської системи установ судово-медичної експертизи є відсутність визначення поняття «експерт» чи «судова експертиза», а статус експерта має чотири рівні - «науковий суддя», «судовий експерт – помічник суду», «судовий експерт – свідок» та «судовий експерт – самостійний учасник судочинства».

Судово-медичні експерти мають статус «суддя фактів», який бере участь в судовому процесі з правом прийняття рішення.

За допомогою табл. 2.5 (Додаток В) узагальнимо відомості про існуючі в світі системи судово-медичної експертизи.

З даних порівняльної таблиці можна зробити висновок про те, що в світі не існує бездоганних систем установ судово-медичної експертизи. Такі системи мають як позитивні, так і негативні сторони. Найбільш ефективно працюють системи установ які підпорядковуються силовим та науковим структурам і фінансуються напрямку з бюджетів цих структур, що забезпечує необхідний обсяг фінансування які мають цільове спрямування. Наслідком такого управління системою установ судово-медичної експертизи є їх ефективна діяльність по створенню детальної, науково достовірної доказової бази.

Висновки до розділу 2

В Україні існує трирівнева система установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи. Вищий рівень – Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України якому підпорядковуються Бюро судово-медичної експертизи створені при управліннях охорони здоров'я обласних державних адміністрацій та Київській міській державній адміністрації, підрозділами якого та місцях є відділення судово-медичної експертизи які створені при міських, районних та міжрайонних управліннях охорони здоров'я і безпосередньо проводять загальні судово-медичні та судово-психіатричні експертизи.

Фінансування установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи здійснюється через систему субвенцій з бюджету відповідного рівня, що має на меті забезпечення високого рівня достовірності висновків за рахунок посилення матеріальної бази, тощо.

- фінансування установ які здійснюють судово-експертну діяльність з бюджетів міністерств має стійку тенденцію до зростання, особливо помітним є зростання обсягів фінансування установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи установ Міністерства охорони здоров'я України;

- частка фінансування установ судової експертизи за рахунок субвенцій з місцевих бюджетів збільшується протягом досліджуваного періоду, а власних надходжень – зменшується;

- фінансування Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи здійснюється в основному за рахунок бюджетних трансфертів із обласного бюджету частка якого перевищує 80% бюджету установи, частка надходжень від надання платних послуг та грантів разом складає близько 20%. Подібні тенденції наповнення бюджетів судово-експертних установ спостерігаються на території всієї України;

- витрати на проведення експертиз в основному складаються з вартості витратних засобів, які витрачаються на здійснення експертизи та оплату роботи експерта;

- зменшуються капітальні витрати, що свідчить про послаблення матеріальної бази експертних бюро;
- зменшуються кількісні показники діяльності Бюро;
- зростання собівартості експертизи відбувається значно швидше, ніж зростає інфляція.

Все це свідчить про неефективність реформи установ судово-медичної експертизи в умовах війни і необхідності перегляду підходів до державного управління системою судово-експертних установ взагалі і судово-медичних зокрема.

Дослідження світового досвіду управління та фінансування установ судово-медичної експертизи дозволяє зробити висновок про те, що в світі не існує бездоганних систем установ судово-медичної експертизи. Такі системи мають як позитивні, так і негативні сторони. Найбільш ефективно працюють системи установ які підпорядковуються силовим та науковим структурам і фінансуються напрямку з бюджетів цих структур, що забезпечує необхідний обсяг фінансування які мають цільове спрямування. Наслідком такого управління системою установ судово-медичної експертизи є їх ефективна діяльність по створенню детальної, науково достовірної доказової бази.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ЗАКЛАДІВ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УКРАЇНИ

3.1 Корегування методичних підходів до державного управління системою закладів судово-медичної експертизи

Вдосконалення системи публічного управління у галузі охорони здоров'я в нашій країні і системи судово-медичної експертизи зокрема, малоефективне через застосування застарілих нормативно-правових актів, науково-методичних, соціально-економічних, та організаційних підходів до процесу реформування, відсутності стимулів для ефективного використання наявних ресурсів.

Реформування системи охорони здоров'я в Україні в усіх напрямках її діяльності має на меті набуття статусу повноцінного члена міжнародних організацій за рахунок зміцнення позицій на міжнародному рівні. Досягнення цих цілей можливе через впровадження сучасних науково-обґрунтованих моделей публічного адміністрування в систему установ судово-медичних та судово-психіатричних експертиз.

Необхідність розробки оновленого механізму публічного управління системою судово-медичних та судово-психіатричних експертиз викликана наступними міркуваннями:

по-перше, існуюче подвійне підпорядкування безпосередньо Міністерству охорони здоров'я та органам місцевого самоврядування сприяє бюрократизації процесів здійснення експертизи і нівелює незалежність судово-медичної експертизи;

по-друге, діюча система судово-медичної та судово-психіатричної експертизи не має чітко визначеної законодавчої бази, значна кількість питань діяльності експертних установ, статусу експертів, тощо, належить до компетенції Міністерства охорони здоров'я, а відповідальність за

результативність роботи, наукову достовірність експертні установи несуть перед органами юстиції;

по-третє відсутні єдині стандарти забезпечення лабораторій приладами, обладнанням та реактивами;

по-четверте невідповідність фінансування установ сучасним підходам, зокрема програмно-цільовому методу.

Окрім цього можна назвати ще низку факторів які має визначити реформа управління системою судово-медичної системи – застаріла система забезпечення кадрами та їх підготовки яка не має механізмів направлених на підвищення якості роботи експертів; відсутні механізми адаптації до сучасних вимог; громіздке інформаційне та аналітичне забезпечення моніторингу діяльності, тощо [3].

Враховуючі ці фактори, пропонується формалізація методичних підходів до управління закладами судово-медичної експертизи з урахуванням сучасних методів менеджменту галузі, які відображені на рис. 3.1.

Реалізація реформи на основі методичних обґрунтувань запропонованого механізму публічного управління системою судово-медичних експертиз дозволить сформувати сучасну, високоадаптивну, незалежну, комплексну систему судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.

Запропонований механізм управління передбачає реформування системи судово-медичної експертизи на всіх суб'єктних рівнях. І перед кожним рівнем стоїть своя задача.

Нормативно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні є досить розгалуженим та неузгодженим. Наприклад, процеси функціонування інституту судової експертизи регламентує сім основним нормативно-правових актів, а функціонування інституту судової експертизи – взагалі вісімнадцять. Крім того, окремі положення є застарілими, вони дублюються та нерідко суперечать одне одному. Усе це свідчить про необхідність розробки заходів із удосконалення нормативно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні. Пріоритетними серед таких напрямів є:

- прийняття базового закону щодо судово-експертної діяльності;
- уніфікація процесуального законодавства України та підзаконних нормативних актів щодо призначення і проведення судових експертиз;
- впровадження єдиних вимог щодо рівня професійної підготовки експертів;
- забезпечення гарантій незалежності судового експерта;
- розроблення та впровадження нормативно-правового регулювання системи самоврядування судових експертів в Україні.

Кабінет Міністрів України спільно з Міністерством охорони здоров'я має внести до Верховної Ради України пакет змін до експертного законодавства який має чітко визначити завдання, структуру, базу фінансування, питання освіти та перепідготовки працівників, тощо, в частині, що безпосередньо стосується судово-медичної та судово-психіатричної експертизи як окремої, специфічної галузі судово-експертної діяльності.

Міністерство охорони здоров'я в ході реформи системи судово-медичної експертизи має створити окремий відділ в своїй структурі для забезпечення на який буде покладено обов'язки по забезпеченню методичної, фінансової, координаційної, просвітницької діяльності установ системи судово-медичної експертизи. Крім того, Міністерство охорони здоров'я спільно з Міністерством освіти має створити систему підготовки та перепідготовки спеціалістів-експертів. Важливою ланкою діяльності такого відділу має стати робота по узгодженню інтересів установ судово-медичної експертизи з установами Міністерства юстиції які є основними замовниками судово-медичних та судово-психіатричних експертиз.

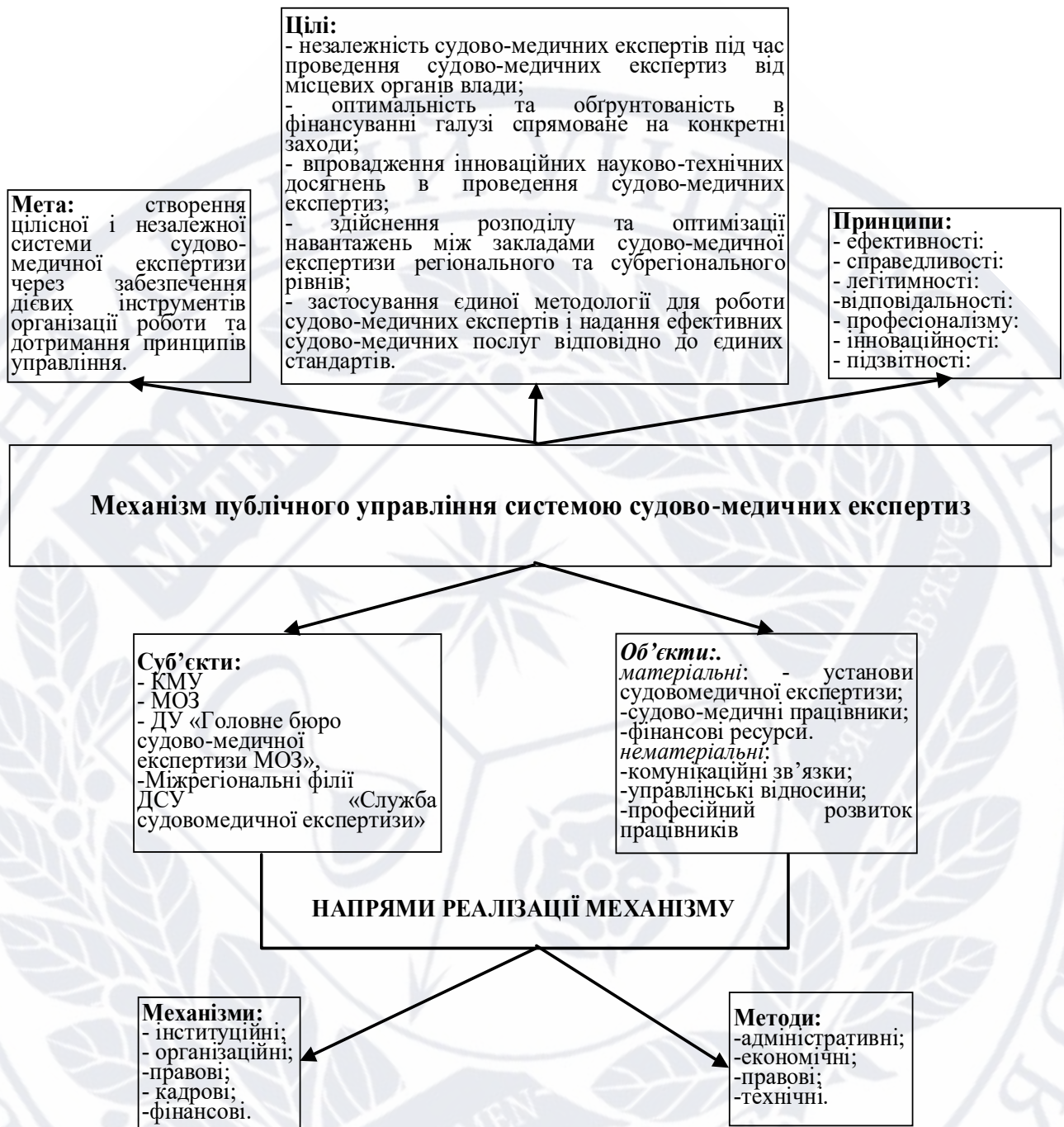

Рисунок 3.1. Механізм публічного управління системою судово-медичних експертиз

Джерело: створено автором

Створення комплексного механізму публічного управління системою судово-медичних та судово-психіатричних експертних установ крім іншого має забезпечити реформування державної спеціалізованої установи «Головне бюро судово-медичної експертизи» та його міжрегіональних філій яке полягатиме в

оновленні статуту та дозволить повноцінно здійснювати організаційно-методичні функції серед яких варто наголосити на наступних:

- регулювання питань справедливого фінансування установ судово-медичної експертизи, забезпечення справедливої та адекватної оплати праці експертів в залежності від їх кваліфікації, складності, специфічності та ефективності роботи;
- вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації як експертів так і управлінських кадрів;
- створення мережі оновлених регіональних філій на базі діючих обласних бюро судово-медичної експертизи які знаходяться в комунальній власності;
- створення нової або удосконалення існуючої системи інформаційно-аналітичного забезпечення моніторингу діяльності судово-медичних установ та експертів для оцінки реальних потреб в ресурсах та забезпечення ефективного державного управління галуззю.

«Основні зміни перезавантаження системи судово-медичної експертизи в Україні полягають в оновленні статусу судово-експертних установ, повноцінному забезпеченні організаційно-методичних функцій, створення референс-лабораторії, забезпечення належної оплати праці експертів, врегулювання питання навчання та підготовки кадрів тощо» [3].

Всі наведені вище питання щодо ролі суб'єктів системи судово-медичної експертизи мають на меті найголовніше завдання – позбавити систему судово-медичної експертизи подвійного підпорядкування, оскільки на сучасному етапі реформи існує система подвійного і, навіть, потрійного (експертні лабораторії в більшості своїй перебувають на балансі обласних лікарень як відділення моргів) управління системою судово-медичної експертизи яке здійснюється як органами державної влади (МОЗ, МінЮст, тощо) так і місцевими органами влади та адміністраціями лікарень, що призводить до конфлікту інтересів, насамперед – фінансових.

Щодо принципів побудови механізму публічного управління системою установ судово-медичної експертизи (рис. 3.1) то головним має стати *принцип ефективності* під яким треба розуміти здатність установ судово-медичної експертизи забезпечити експертні висновки з максимальним ступенем достовірності з мінімальною витратою фінансових та матеріальних ресурсів. На рис. 3.2 наведено основні критерії на основі яких реалізується принцип ефективності.

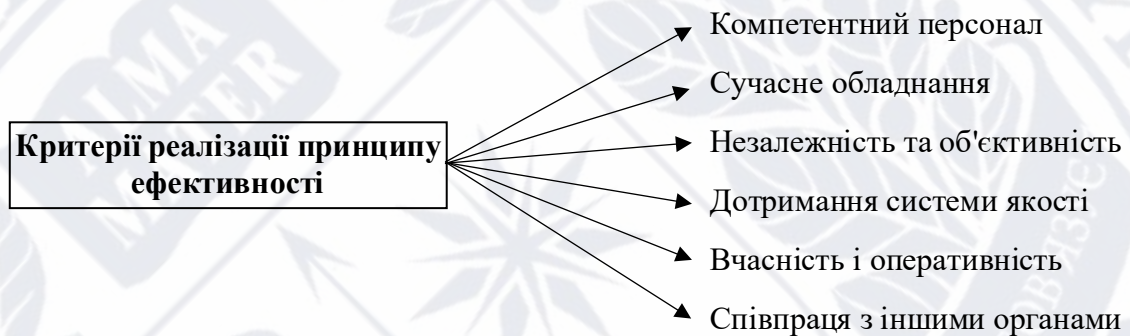

Рисунок 3.2. Критерії реалізації принципу ефективності

Джерело: створено автором за джерелами [3, 38].

Реалізація комплексу цих критеріїв дозволить вважати принцип ефективності управління системою установ судово-медичної експертизи реалізованим.

Наступним принципом, яким слід керуватись при реалізації завдань реформування системи установ судово-медичної експертизи є принцип справедливості. Критерії цього принципу наведено на рис.3.3

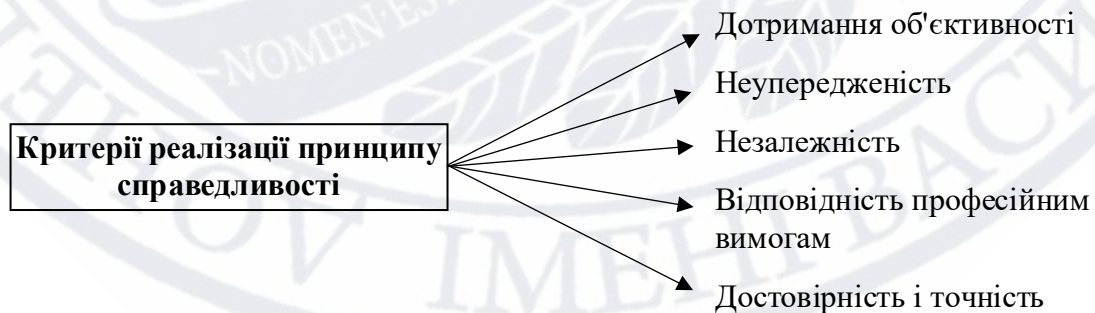

Рисунок 3.3. Критерії реалізації принципу справедливості

Джерело: створено автором за джерелами [3,38].

Принцип справедливості реалізується через критерії вимог до особистості експерта. Досягнення цього принципу дозволяє виконати основну функцію системи судово-медичної експертизи, а саме – гарантія того, що експертиза забезпечить справедливе правосуддя.

Принцип легітимності в процесі експертної діяльності має на меті додержання норм і стандартів експертних досліджень в частині дотримання законних процедур у відповідності до прийнятих в експертній діяльності нормативно-правових актів. В контексті цього принципу висновки судово-медичної експертизи мають бути абсолютно достовірними що досягається повторними експертизами. Забезпечення цього принципу у здійсненні експертної діяльності є чи не найважливішим для захисту конституційних прав людини і зміцнює довіру до правової системи держави.

Принцип відповідальності полягає в тому, що відповідальність за діяльність експертів, достовірність і легітимність їх висновків перед законом та суспільством несе керівництво установи судово-медичної експертизи. Крім того, на дотримання цього принципу керівництво має забезпечити реальну незалежність експертів від будь-яких зовнішніх тисків або інтересів. Для реалізації принципу відповідальності керівництво має встановити систему контролю за діяльністю експертів з метою забезпечення точності та достовірності висновків.

Забезпечення дотримання *принципу професіоналізму* експертів системи судово-медичної експертизи є обов'язковим для забезпечення якості та наукової об'єктивності досліджень. Система державного управління на забезпечення цього принципу повинна надати можливість підвищення кваліфікації експертів шляхом організації професійних семінарів, тренінгів, науково-практичних конференцій, закордонних стажувань, тощо.

Принцип інноваційності в діяльності установ судово-медичної експертизи передбачає впровадження нових технологій, наукових підходів, ідей. Реалізації цього принципу сприятиме впровадження інноваційних технологій дослідження, забезпечення лабораторій сучасним обладнанням, новими матеріалами,

забезпечення доступу до різноманітних баз даних і розробка нових, автоматизація процесів дослідження із застосуванням можливостей штучного інтелекту, впровадження електронного документообігу, тощо.

Принцип підзвітності в системі управління діяльністю судово-медичних установ передбачає вдосконалення механізмів контролю та звітності які дозволяють якісно і своєчасно здійснювати моніторинг діяльності спеціалізованих установ.

Своєчасність та якість виконання експертизи залежить від кількості фахівців у системі, рівня їхнього навантаження, формування стимулів до швидкого виконання роботи, матеріально-технічного оснащення закладів. Незалежність судово-медичного експерта має бути забезпечена його професійною та фінансовою автономністю, захищеністю його трудових прав.

Реалізація нового механізму державного управління системою судово-медичної експертизи це комплексний процес, в якому необхідно виділити 6 основних векторів прикладання зусиль.

Вектор 1. Вдосконалення законодавчої бази функціонування системи установ судово-медичної експертизи. Серед перших і основних кроків, необхідних для вдосконалення законодавчої бази має стати включення законопроекту Про судово-експертну діяльність» № 6284 ініційований Д.А. Шмигалем і поданим до Верховної Ради 05.11.2021 р. [8] до обговорення. В силу обставин цей законопроект не розглянуто.

В цьому законопроекті розглядаються питання щодо регулювання суспільних відносин у сфері судово-експертної діяльності в Україні. Також надається визначення правових, організаційних та фінансових основ для реалізації судово-експертної діяльності в умовах проведення судової реформи, зокрема проведення судовомедичних досліджень. Для підготовки законопроекту враховується аналіз багаторічної практики роботи судових експертів, фахівців і судової практики у вирішенні питань, пов'язаних з результатами проведених судових експертиз та медичних експертних досліджень. Закон, прийнятий в 1994 році, на сьогодні вже не відповідає сучасним реаліям [3].

Найважливішим і принциповим моментом цього законопроекту є постулат про те, що суб'єктом судово-медичної експертної діяльності є не установа судово-медичної експертизи, а саме судово-медичний експерт, який несе персональну юридичну відповідальність за свій експертний висновок.

Другим принциповим питанням, яке має бути законодавчо закріпленим, виведення установ судово-медичної експертизи з категорії об'єктів комунальної власності в категорію державних спеціалізованих установ. Відповідно до положень Закону України «Про судову медицину» [7] (ст.7, п.2) бюро судово-медичної експертизи відносяться до державних спеціалізованих установ. Але досі чинна постанова Кабінету Міністрів України «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю» від 05.11.1991 № 311 [39] бюро судово-медичної експертизи віднесено до об'єктів комунальної власності. Таким чином установи судово-медичної експертизи мають подвійне підпорядкування (органи виконавчої влади та місцеві Ради), що ускладнює функціонування бюро судово-медичної експертизи та порушує принцип незалежності.

Вектор 2. «Перезавантаження» Головного бюро судово-медичної експертизи суть якого полягає в зміні перш за все Статуту [40] в частині:

- визначення статусу експерта (в чинній реакції Статуту статус експерта неприйнятний – максимум вимог при мінімумі прав);
- визначення системи післядипломної освіти та системи підготовки кадрів;
- забезпечення методичними матеріалами експертів;
- створення і статус референс-лабораторій (Референс лабораторія - це уповноважена відповідним керівником компетентного органу України лабораторія, що залучається в якості "третьої сторони" при вирішенні спірних питань за результатами лабораторних досліджень проведених в інших лабораторіях [41]).

На шляху, визначеному цим вектором вже здійснюються певні кроки, зокрема підготовлено проект Статуту ДСУ «Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ», МОЗ проводиться детальна оцінка поточної інфраструктури системи установ судово-медичної експертизи з метою визначення їх реальних потреб, формується система співпраці з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний комітет червоного хреста, Комітету з розшуку зниклих безвісті та іншими.

Вектор 3. Позбавлення органів місцевого самоврядування управлінських повноважень щодо установ судово-медичної експертизи.

Вектор 4. Визначення переліку платних послуг в сфері судово-медичної експертної діяльності та затвердження їх стандартів серед яких необхідно узаконити положення про можливість здійснення експертиз на замовлення як зі сторони підозрюваного в скоєнні злочину, так і з боку потерпілого. Головною метою цього кроку є збалансування інтересів сторін судового процесу.

Вектор 5. Оптимізація мережі судово-медичних лабораторій за територіальним принципом метою якої є створення адекватної межі реагування на потреби правосуддя в на всій території України.

Вектор 6. Підготовка кадрів для системи судово-медичної експертизи. Цей вектор розвитку механізму державного управління системою судово-медичної експертизи направлений на формування ефективних механізмів забезпечення якості підготовки спеціалістів та формування системи їх безперервної освіти. Для цього необхідно провести акредитацію закладів вищої освіти медичного спрямування, створення відповідних уніфікованих освітніх програм, встановити єдині стандарти і процедури сертифікації судово-медичних експертів. Важливим кроком в цьому напрямі є організація навчання та перепідготовки експертів із залученням зарубіжних навчальних закладів, співпраці з науковими установами та стажування в діючих за кордоном лабораторій.

Вектор 7. Забезпечення належної оплати праці експертів та визначення її критеріїв. Діючі наразі в Україні умови оплати праці працівників сфери судово-медичної експертизи регулюються постановою Кабінету Міністрів України

«Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз» від 30 березня 2011 року № 314[42]. Схеми посадових окладів які застосовані за цією постановою не враховують специфіку роботи експертів, в ній відсутні стимули щодо підвищення кваліфікації експертів та залучення нових кадрів. Також в ній відсутні механізми стимулювання підвищення якості діяльності експертів. Окрім того, задекларована Законом України «Про судову медицину» норма оплати праці експертів на рівні десяти прожиткових мінімумів не реалізована. Одним із негативних явищ, що викликані таким положенням справ є те, що судово-медичні експерти в більшості своїй люди пенсійного та передпенсійного віку [43].

Робота по створенню дійсно сучасної та ефективної системи судово-медичної експертизи, метою якої є забезпечення судової системи країни абсолютно достовірною інформацією що стосується медичної сторони питання, дуже кропітка і багатовекторна. Реформувати всю систему в короткі строки неможливо. Початок реформи судово-медичної системи з 2021 р. не забезпечив будь-яких помітних змін в її діяльність. Багато із запланованого до виконання було призупинено у зв'язку із розв'язанням повномасштабної війни, але по закінченні війни перед органами державного управління в сфері забезпечення судово-медичної, судово-психіатричної, інших сфер судової медицини, стоїть завдання повного реформування всієї системи здійснення судової експертизи. Реформування системи повинне перш за все бути послідовним, комплексним, науково- і методично обґрунтованим.

3.2. Напрями реформування організації фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні.

Згідно діючого законодавства фінансування діяльності закладів судово-медичної експертизи в Україні здійснюється за рахунок Державного бюджету України, через посередництво Міністерства охорони здоров'я і субвенцій з місцевих бюджетів а також інших джерел не заборонених законодавством.

Обсяги бюджетних асигнувань встановлюються відповідно до затверджених кошторисів доходів та видатків. Державне фінансування здійснюється з урахуванням мети та покладених на систему судово-медичної та судово-психіатричної експертизи завдань на підставі структури, штатного розпису, кошторису та плану асигнувань (за винятком надання кредитів) загального фонду бюджету установ.

Породжені війною проблеми вимагають продовження реформ в системі експертиз, в тому числі і судово-медичних, основною метою якої є організаційна зміна всієї мережі. Важливо зазначити, що реформування системи управління та фінансування є складним і тривалим процесом, який потребує комплексного підходу та залучення різних зацікавлених сторін. Система фінансування закладів судово-медичної експертизи в Україні потребує суттєвих змін для забезпечення її ефективності, прозорості та відповідності сучасним вимогам.

Вирішити питання створення системи установ судово-медичної експертизи яка може забезпечити інноваційну активність та відповідність міжнародним нормам і стандартам має повноцінна реформа системи управління галуззю. Одним з найважливіших аспектів реформи управління системою судово-медичної та судово-психіатричної експертизи є питання фінансування цієї системи яка також має докорінно змінитися.

Враховуючи результати початкового етапу реформування системи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи та вивчення зарубіжного досвіду управління і фінансування цієї системи можна запропонувати деякі вектори подальшого розвитку організації фінансування закладів судово-медичної експертизи (рис. 3.4).

Рисунок 3.4. Можливі напрями реформування системи фінансування установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.

Джерело: розроблено автором

Розглянемо ці вектори докладніше.

1. *Створення єдиної державної системи фінансування.*

Як показав досвід проведення реформи системи установ судово-медичної експертизи з 2021 р. процес децентралізації фінансування спричинив до розпорошення коштів між бюджетами установ різних рівнів і, як наслідок, призвів до зменшення ефективності фінансування установ, особливо на рівні відділень судово-медичної експертизи які функціонують на рівні лікарень.

З метою модернізації системи фінансування установ судово-медичної експертизи пропонується консолідація всіх фінансових потоків в єдиний державний бюджет, що виділяється на судово-медичну експертизу. Головним розпорядником якого має стати відповідне міністерство.

Консолідація бюджетів за рахунок впровадження чітких критеріїв розподілу коштів між закладами, заснованих на обсязі роботи, складності досліджень та інших факторах дозволить більш прозоро і справедливо розподіляти кошти бюджету, направлені на ефективне функціонування установ судово-медичної та психіатричної експертизи.

Централізація фінансування установ дозволить створити умови для конкуренції між закладами, що стимулюватиме підвищення якості послуг та ефективність використання коштів, про що свідчить досвід діяльності установ судово-медичної експертизи Великобританії та Грузії.

2. Впровадження програмного бюджетування.

Відповідно до сучасних реалій в Україні фінансовим критерієм ефективності діяльності установ судово-медичної експертизи є кількість та собівартість висновків експертів. Такий підхід застарів і вимагає переходу від бюджетування за витратами до бюджетування, орієнтованого на результати.

Впровадження програмного бюджетування галузі вимагатиме визначення ключових показників ефективності - системи показників, що відображають якість та своєчасність виконання судово-медичних експертиз.

Впровадження програмного бюджетування галузі судово-медичної експертизи вимагатиме створення критеріїв для здійснення систематичного моніторингу виконання бюджету та досягнення поставлених цілей.

3. Розширення джерел фінансування.

Платні послуги які надаються установами судово-медичної експертизи як джерело фінансування цих установ практикуються в усіх країнах світу, зокрема і в Україні. Але обсяги фінансування з цього джерела в Україні мають надзвичайно малу питому вагу в загальному обсязі фінансування (для Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи це джерело фінансування забезпечує від 4 до 5 % від загального обсягу фінансування (рис. 2.7), для прикладу в США цей показник доходить до 27-29% бюджету) [36]. Тому покращення фінансового становища установ судово-медичної експертизи неможливе без суттєвого розширення переліку платних послуг, які можуть надавати заклади судово-медичної експертизи.

Активне залучення коштів міжнародних організацій та благодійних фондів на розвиток судово-медичної експертизи дозволить насамперед покращити матеріально-технічну базу лабораторій які здійснюють судово-медичну експертизу. Важливим джерелом наповнення бюджету установ судово-медичної експертизи має стати благодійність як це реалізовано в багатьох університетських лабораторіях судово-медичної експертизи у Сполучених Штатах Америки де до 10% коштів лабораторій формується за рахунок коштів опікунських Рад крупних університетів. Як правило, за рахунок цих коштів фінансуються конкретні наукові проекти і програми [44].

Ще одним джерелом наповнення бюджету установ судово-медичної експертизи мають стати кошти від страхових компаній для чого необхідно встановити чіткі правила взаємодії з страховими компаніями щодо оплати судово-медичних експертиз.

4. Підвищення прозорості та підзвітності.

Реформування системи фінансування установ судово-медичної експертизи вимагає забезпечення відкритого доступу до інформації про фінансування судово-медичної експертизи. При виконанні цього дослідження автор стикнувся з проблемою відсутності в вільному доступі до інформації, зокрема фінансової статистики, інформації про результати діяльності системи в цілому, тощо.

Успішність реформи фінансування установ судово-медичної експертизи в значній мірі залежить від регулярного аудиту фінансової діяльності останніх, що дозволить оперативно впливати на хід реформи.

Ще однією умовою успішності реформування фінансової системи установ має стати впровадження електронних систем обліку та звітності, що дозволить відслідковувати фінансові потоки та ефективність їх використання.

5. Створення системи мотивації персоналу.

Сучасна система оплати праці судово-медичних експертів як критерій використовує тільки кількісні характеристики діяльності останніх тому при здійсненні реформування фінансування має бути покладені не лише кількісні, а й якісні показники. Необхідно впровадити таку систему оплати праці, яка стимулює підвищення кваліфікації та ефективність, точність, наукову якість

роботи персоналу. Паралельно необхідно створити системи постійного навчання та підвищення кваліфікації персоналу.

Ще одним мотивуючим фактором має стати забезпечення закладів судово-медичної експертизи сучасним обладнанням та матеріалами, що практично неможливо при існуючій системі їх фінансування.

6. Інтеграція в систему охорони здоров'я

Незважаючи на те, що в Україні система судово-медичних експертиз підпорядкована міністерству охорони здоров'я і здійснюється на базі лабораторій при великих лікарнях, наукова співпраця між експертами налагоджена слабо, про що свідчить хоча б такий факт, що в Україні в галузі судово-медичної експертизи видається лише одне наукове видання категорії «Б» - Науково-практичний рецензований журнал «Судово-медична експертиза» [45]. А тому назріла гостра необхідність створення бази для обміну досвідом та ресурсами між установами судово-медичної експертизи.

Враховуючи специфіку судово-медичної експертизи для успішної реалізації реформи судово-медичної та судово психіатричної експертизи необхідне впровадження єдиних інформаційних систем для обміну даними між закладами судово-медичної експертизи та іншими медичними закладами.

Процес реформування системи фінансового забезпечення системи судово-медичної експертизи надзвичайно складний та багатогранний. Він вимагає зміни законодавчої бази, здійснення кроків щодо підвищення незалежності і відповідальності експерта, розширення співпраці з аналогічними установами в різних країнах світу, переформатування системи науково-практичних зв'язків між експертами галузі, посилення наукової складової процесу експертизи. Це все дозволить покращити процес здійснення правосуддя, зменшити вірогідність судових помилок і підвищити довіру до судової влади в Україні.

Висновки до розділу 3

Робота по створенню дійсно сучасної та ефективної системи судово-медичної експертизи, метою якої є забезпечення судової системи країни абсолютно достовірною інформацією що стосується медичної сторони питання, дуже кропітка і багатовекторна. Реформувати всю систему в короткі строки неможливо. Початок реформи судово-медичної системи з 2021 р. не забезпечив будь-яких помітних змін в її діяльності. Багато із запланованого до виконання було призупинено у зв'язку із розв'язанням повномасштабної війни, але по закінченні війни перед органами державного управління в сфері забезпечення судово-медичної, судово-психіатричної, інших сфер судової медицини, стоїть завдання повного реформування всієї системи здійснення судової експертизи. Реформування системи повинне перш за все бути послідовним, комплексним, науково - і методично обґрунтованим.

Процес реформування системи фінансового забезпечення системи судово-медичної експертизи надзвичайно складний та багатогранний. Він вимагає зміни законодавчої бази, здійснення кроків щодо підвищення незалежності і відповідальності експерта, розширення співпраці з аналогічними установами в різних країнах світу, переформатування системи науково-практичних зв'язків між експертами галузі, посилення наукової складової процесу експертизи. Це все дозволить покращити процес здійснення правосуддя, зменшити вірогідність судових помилок і підвищити довіру до судової влади в Україні.

ВИСНОВКИ

Фінансування судово-медичної експертизи є дуже важливим аспектом, оскільки воно безпосередньо впливає на якість та доступність експертних послуг. У багатьох країнах, включаючи Україну, судові органи або державні установи відповідають за фінансування судово-медичних експертних установ. Зазвичай фінансування судово-медичної експертизи включає в себе виділення коштів на забезпечення необхідного обладнання та матеріалів для проведення досліджень, фінансування кваліфікаційного підвищення експертів, оплату праці персоналу, а також наукові дослідження у галузі судової медицини. Стабільне та адекватне фінансування судово-медичної експертизи є важливим для забезпечення об'єктивності та незалежності експертів, а також для підтримання високої якості їхніх досліджень. Недостатнє фінансування призводить до зниження якості послуг, затримок у проведенні експертиз та загального погіршення ситуації в галузі судово-медичної експертизи. Тому важливо, щоб уряди та відповідні установи приділяли належну увагу фінансуванню судово-медичної експертизи, щоб забезпечити належні умови праці експертів та забезпечити своєчасне та якісне надання послуг у цій важливій галузі.

В сучасній Україні фінансування галузі здійснюється з кількох джерел. Основним джерелом фінансування є державний бюджет, з якого виділяються кошти на потреби судово-медичних експертних установ.

Нормативно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні є досить розгалуженим та неузгодженим. Діяльність закладів судово-медичної експертизи регулюється Законом України «Про судову експертизу» від 1994 р. Останні правки до цього закону вносились 09.11.2023 р. Цей Закон визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.

Судово-експертну діяльність в Україні здійснюють державні спеціалізовані установи та відомчі служби:

- науково-дослідні та інші установи судових експертиз Міністерства юстиції України і Міністерства охорони здоров'я України;
- експертні служби Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони та Служби безпеки України.

Координацію організації судово-експертної діяльності в Україні здійснює Міністерство юстиції України.

Фінансування судово-медичних експертних установ здійснюється на підставі кошторисів, який надає їм повноваження щодо отримання і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання функцій з експертного забезпечення правосуддя та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень.

В Україні існує трирівнева система установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи. Вищий рівень - Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України якому підпорядковуються Бюро судово-медичної експертизи створені при управліннях охорони здоров'я обласних державних адміністрацій та Київській міській державній адміністрації, підрозділами якого та місцях є відділення судово-медичної експертизи які створені при міських, районних та міжрайонних управліннях охорони здоров'я і безпосередньо проводять загальні судово-медичні та судово-психіатричні експертизи.

Фінансування установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи здійснюється через систему субвенцій з бюджету відповідного рівня, що має на меті забезпечення високого рівня достовірності висновків за рахунок посилення матеріальної бази, тощо.

- фінансування установ які здійснюють судово-експертну діяльність з бюджетів міністерств має стійку тенденцію до зростання, особливо помітним є зростання обсягів фінансування установ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи установ Міністерства охорони здоров'я України;

частка фінансування установ судової експертизи за рахунок субвенцій з місцевих бюджетів збільшується протягом досліджуваного періоду, а власних надходжень – зменшується;

- фінансування Вінницького обласного бюро судово-медичної експертизи здійснюється в основному за рахунок бюджетних трансфертів із обласного бюджету частка якого перевищує 80% бюджету установи, частка надходжень від надання платних послуг та грантів разом складає близько 20%. Подібні тенденції наповнення бюджетів судово-експертних установ спостерігаються на території всієї України;

- витрати на проведення експертиз в основному складаються з вартості витратних засобів, які витрачаються на здійснення експертизи та оплату роботи експерта;

- зменшуються капітальні витрати, що свідчить про послаблення матеріальної бази експертних бюро;

- зменшуються кількісні показники діяльності Бюро;

- зростання собівартості експертизи відбувається значно швидше, ніж зростає інфляція.

Все це свідчить про неефективність реформи установ судово-медичної експертизи в умовах війни і необхідності перегляду підходів до державного управління системою судово-експертних установ взагалі і судово-медичних зокрема.

Дослідження світового досвіду управління та фінансування установ судово-медичної експертизи дозволяє зробити висновок про те, що в світі не існує бездоганних систем установ судово-медичної експертизи. Такі системи мають як позитивні, так і негативні сторони. Найбільш ефективно працюють системи установ які підпорядковуються силовим та науковим структурам і фінансуються напряму з бюджетів цих структур, що забезпечує необхідний обсяг фінансувань які мають цільове спрямування. Наслідком такого управління системою установ судово-медичної експертизи є їх ефективна діяльність по створенню детальної, науково достовірної доказової бази.

Робота по створенню дійсно сучасної та ефективної системи судово-медичної експертизи, метою якої є забезпечення судової системи країни абсолютно достовірною інформацією що стосується медичної сторони питання, дуже кропітка і багатовекторна. Реформувати всю систему в короткі строки неможливо. Початок реформи судово-медичної системи з 2021 р. не здійснив будь-яких помітних змін в її діяльності. Багато із запланованого до виконання було призупинено у зв'язку із розв'язанням повномасштабної війни, але по закінченні війни перед органами державного управління в сфері забезпечення судово-медичної, судово-психіатричної, інших сфер судової медицини, стоїть завдання повного реформування всієї системи здійснення судової експертизи. Реформування системи повинне перш за все бути послідовним, комплексним, науково- і методично обґрунтованим.

Процес реформування системи фінансового забезпечення системи судово-медичної експертизи надзвичайно складний та багатогранний. Він вимагає зміни законодавчої бази, здійснення кроків щодо підвищення незалежності і відповідальності експерта, розширення співпраці з аналогічними установами в різних країнах світу, переформатування системи науково-практичних зв'язків між експертами галузі, посилення наукової складової процесу експертизи. Це все дозволить покращити процес здійснення правосуддя, зменшити вірогідність судових помилок і підвищити довіру до судової влади в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Прус Н., Савченко Н. Підходи до управління фінансовими ресурсами в контексті реформування системи охорони здоров'я України. *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 27-32.
2. Загальні положення судової медицини та організаційно-правові основи судово-медичної експертизи. Національна академія внутрішніх справ. Кафедра криміналістики та судової медицини. Мультимедійний навчальний посібник. URL: https://arm.naiau.kiev.ua/books/forensic_medicine_psychiatry/info/lec1.html
3. Клименко О.С. Публічне управління сферою судово-медичних експертиз у системі охорони здоров'я в Україні: дис..доктор філософії. Спец. 281-публічне управління та адміністрування / Національний університет «Одеська політехніка» міністерства освіти і науки України. Одеса. 2023. 243 с.
4. Медичне право України: проблеми становлення та розвитку. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції 19—20.04.2007, м. Львів URL: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/01_197_04.pdf
5. Войченко В. В., Мішалов В. Д., Шкурпат О. В. Реформування судово-медичної служби України. Практична нарада начальників бюро судово-медичної експертизи України. *Forensic-medical examination*. 2023/ №1. с.103
6. Хомутенко В, Хомутенко А. Нормативно-правове забезпечення судово-експертної діяльності в Україні: недоліки та напрямки їх усунення. *Юридичний вісник*. 2022/3. С. 64-73.
7. Закон України «Про судову експертизу». *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. ст.232).
8. Проект Закону України «Про судово-медичну експертну діяльність». *Liga* 360. [електронний ресурс]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH1LT68A?an=3>
9. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.

10. Наказ міністерства юстиції «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» від 08.10.98 №53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

11. Правила проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів в бюро судово-медичної експертизи. Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 року N 6. <https://ips.ligazakon.net/document/reg793>

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.1996 р. № 710 «Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації...».редакція від 05.12.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96-п#Text>

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. № 314 «Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2011-п#Text>

14. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 р. № 804. «Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/804-2011-п#Text>

15. Види експертиз. Інститут судових експертиз та права. URL: <https://isep.com.ua/vydy-ekspertyz-html>

16. Лебеденко А. Бюджетне фінансування як основа фінансового забезпечення судово-експертної діяльності. *Галицький економічний вісник*. № 6 (85) 2023. С. 122-131.

17. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Концептуальні засади фінансового забезпечення судово-експертної діяльності в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 34. С. 102–110.

18. An independent review of forensic examination of evidence by the Forensic Science Service (FSS). URL: <http://surl.li/bqisa>

19. Médicos Forenses Spain. URL:<https://www.mjusticia.gob.es/es/ciudadania/empleo-publico/accesoconvocatorias-perfiles/medicos-forenses>
20. Nederlands Forensisch Instituut (NFI). URL: <https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2018/OWB/VI/onderdeel/d17e44760>
21. Careers in Pathology/Biology. AAFS (*American Academy FORENSIC SCIENCES*). [електронний ресурс]. URL: <https://www.aafs.org/careers-pathologybiology>
22. Закон Республики Казахстан «О судебно-экспертной деятельности» от 10.02.2017 г. № 44-VI. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37215312&pos=3;-108#pos=3;-108
23. Дем'янишин В. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2007. Вип. 2 (11) С. 34–48.
24. Наказ МОЗ України від 29.09.2023 № 1712 «Про затвердження Плану заходів з реалізації трансформації системи судово-медичної експертизи України». URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-29092023--1712-pro-zatverdzhennja-planu-zahodiv-z-realizacii-transformacii-sistemi-sudovo-medichnoi-ekspertizi-ukraini>
25. Статут державної спеціалізованої установи «Головне бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я України». URL:https://moz.gov.ua/uploads/10/52259-dn_2098_11122023_dod.pdf
26. Бюро судово-медичної експертизи переходять в управління МОЗ. URL: <https://medplatforma.com.ua/news/78692-byuro-sudovo-medichnoi-ekspertizi-perekhodyat-v-upravlinnya-moz>
27. Звіт про результати аудиту ефективності управління науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України, що має фінансові наслідки для державного бюджету: рішення Рахункової палати від 23.12.2023 № 28-1.

28. Лист Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України від 24.04.2023 № 19/7-13978/79-зі-2023 з додатками.

29. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року. Проєкт. URL: <https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/Стратегія/UKR%20Health%20Strategy%20Feb%2024.2022.pdf>

30. Мінфін України. Видатки держбюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2023/>

31. Вінницьке обласне бюро судово-медичної експертизи. Управління спільної комунальної власності територіальних громад Вінницької області. URL: <http://uskv.vn.ua/okv/okv69/1okv69.html>

32. Індекс споживчих цін за всіма категоріями в 2024 р. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

33. Клименко О.С. Світовий досвід державного управління у сфері судово-медичних експертиз. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. Випуск 28. 2022. С. 72-76.

34. Forensic Medicine in France. URL: <http://surl.li/bqiwi>

35. Médicos Forenses Spain. URL: <https://www.mjusticia.gob.es/es/ciudadania/empleo-publico/accesoconvocatorias-perfiles/medicos-forenses>

36. Скрипник М. Світовий досвід у судово-експертній діяльності. *Експертно-дослідна служба України "ЕДСУ"*. URL: <https://ua-expert.com.ua/news/svitoviy-dosvid-u-sudovo-ekspertniy-diyalnosti/>

37. Victorian Institute of Forensic Medicine URL: <https://www.vifm.org/forensic-services/overview/coronial-system/>

38. Семчук І. В., Кукель Г. С., Роледерс В. В. Впровадження нових підходів до управління закладами охорони здоров'я в умовах ринку. *Ефективна економіка*. Електронний журнал. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7910>

39. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю» від 05.11.1991 № 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311-91-п#Text>

40. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ від 07.12.2016 № 1311 (Чинний). Про затвердження статуту Державної установи «Головне бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я». ІПС ЛІГА ЗАКОН. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MOZ26804>

41. Уповноважена лабораторія, референс-лабораторія, виробнича лабораторія та цехова лабораторія. Різниця між їх сферою діяльності. GES. URL: <https://elevator.com.ua/blog/upovnovazhena-laboratoriya-referens-laboratoriya-vyrobnycha-laboratoriya-ta-tsekhova>

42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз». № 314. 30.03. 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2011-п#Text>

43. В'юн О. Замість МСЕК в Україні працюватиме команда експертів-лікарів: в МОЗ розкрили деталі реформи. *Informator.ua*. URL: <https://informator.ua/uk/zamist-msek-v-ukrajini-pracyuvatime-komanda-ekspertiv-likariv-v-moz-rozkrili-detali-reformi>

44. Фінансування програм розвитку. URL: <https://educationusa.org.ua/sponsorship/>

45. Перелік наукових фахових видань України. Категорія «А» та «Б». URL: <https://openscience.in.ua/ab-journals>

The background of the page features a large, faint watermark of the Don National University logo. The logo is circular, with the text "ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ" (Don National University) around the top and "ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА" (In the name of Vasyl Stusa) around the bottom. The central emblem includes a shield with a sunburst, an hourglass, and a rose, flanked by laurel branches. A banner at the top left says "ALMA MATER" and a banner at the bottom right says "ІМ'Я ЗОБОВ'ЯЗУЄ" (The name obligates).

ДОДАТКИ

ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
за 2023 року

0000-0001-9000-0000

0000-0001-9000-0000

III. Камітативні іменники

IV. Критеріуми загальні

Найменування показника	Баз. показ.	Найменування та рік	Відсоток		Відсоток порівняно з базис. роком	Відсоток порівняно до даної бази даних	
			у 2016 р.	у 2017 р.		обчислення до частоти реалізації ¹⁾	обчислення до частоти реалізації ²⁾
Продукти харчування	360	-	-	-	-	-	-
Медикаменти та вироби/прилади мед. призначення	470	262004	265212	266212	226184	-	-
Будівельні матеріали	380	-	-	-	-	-	-
Паливо-енергетичні матеріали	390	245411	239228	233228	36771	-	-
Земельні частки	400	19997	13408	13408	38522	-	-
Тарифи	410	-	-	-	650	-	-
Сировина і матеріали	420	-	-	-	-	-	-
Інші виробничі затрати	430	-	-	-	-	-	-
Готові продукти	440	-	-	-	-	-	-
Машини та обладнання/об'єкти нерухомості	450	146001	82721	82721	188497	-	-
Державні матеріальні резерви та запаси	460	-	-	-	-	-	-
Активи для розвитку, маркетинг, просування	470	-	-	-	-	-	-
Інші нефінансові активи	480	-	-	-	-	-	-
Незвернені виробничі затрати	490	-	-	-	-	-	-
Разом	800	668513	895569	895569	601670	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

Додаток А 1 (продовження)

IX. Доходи та витрати		
Найменування показника	Код розши	За рік
Доходи від обмінних і необмінних операцій, витрати протягом звітного періоду, – усього	560	4391988
у тому числі:		
від обмінних операцій:		
бюджетні вкладування	770	43503589
надання послуг	780	1893
продаж	790	–
операції з капіталом	800	–
продаж нерухомого майна	810	–
відсотки	820	–
роялті	830	–
дивиденди	840	–
інші доходи від обмінних операцій	850	48853
у тому числі:		
курсова різниця	851	–
доходівна активна у мовля сукупі попередньої утримки	852	–
відшкодування корисності патентів	853	–
від необмінних операцій:		
податкові надходження	860	–
несподівані надходження	870	–
трансферти	880	–
грошів та дарунків	890	365827
надходження до державних цільових фондів	900	–
співаніх зобов'язань, що не підлягають податку	910	–

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА ОБЛАСНЕ БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

вул. Г. Успенського, 83, м. Вінниця, 21012; тел.+38(0432)552-880, факс +38(0432)552-882

E-mail: sme_oblvin@i.ua <http://www.vinsme.ho.ua/>

р/р 35416001036174 ГУ ДКСУ у Вінницькій обл., МФО 802015, код 05484497

№ 5 від 08.01.2020

Директору Департаменту охорони здоров'я
Вінницької облдержадміністрації
Грабович Л.О.

Д о в і д к а

виконання виробничого плану Вінницьким обласним бюро судово-медичної експертизи за 2019 рік

Підсумковий результат виконання плану – 99,28%

Підсумки по окремих підрозділах наведені в наступній таблиці:

№№	Структурний підрозділ	Плановий показник	Фактичне виконання	Виконання - плану (%)
1	Відділ судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб (експертиз)	1524	1494	98
2	Відділ судово-медичної експертизи трупів (експертиз)	1209	1262	104,4
3	Відділ комісійних експертиз (експертиз)	126	129	102,4
4	Відділ чергових експертів	515	540	104,9
5	Міжрайонні та районні відділення (Барське, Бершадське, Гайсинське, Жмеринське, Калинівське, Козятинське, Крижопільське, Ладихинське, Могилів-Подільське, Немирівське, Теплицьке, Тульчинське, Тиврівське, Хмільницьке, Шаргородське, Ямпільське)	4846 (2119/ 2729) В числівнику- трупи; в значенні - жви	5140 (2080/ 3060) В числівнику- трупи; в значенні - жви	105,2
6	Відділення судово-медичної імунології	1191	1179	99
7	Відділення судово-медичної цитології	221	168	76
8	Відділення судово-медичної токсикології	3638	3646	100,2
9	Відділення судово-медичної гістології	2390	2443	102,2
10	Відділення судово-медичної криміналістики (експертиз)	187	188	100,5
11	Порушення фінансово-господарської дисципліни, що спричинили збитки		Порушень немає	
12	Атестація лікарів від тих, що підлягали %	X	X	100
13	Атестація середнього медперсоналу	X	X	100
14	Атестація керівників та їх заступників з питань ОЗО	X	X	100

В.О. Начальника бюро
Головний бухгалтер
Вик. Мусієнко Д.В.

В.В.Жук
Л.А.Шафранська

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА ОБЛАСНЕ БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

вул. Г. Успенського, 83, м. Вінниця, 21012; тел.+38(0432)552-880, факс +38(0432)552-882

E-mail: sme_oblvin@i.ua <http://www.vinsme.ho.ua/>

р/р 35416001036174 ГУ ДКСУ у Вінницькій обл., МФО 802015, код 05484497

№_10_ від 05.01.2021

Директору Департаменту охорони здоров'я
та реабілітації Вінницької обласної
державної адміністрації
Задорожній О.І.

Д о в і д к а виконання виробничого плану Вінницьким обласним бюро судово-медичної експертизи за 2020 рік

Підсумковий результат виконання плану – 102,2%

Підсумки по окремих підрозділах наведені в наступній таблиці:

№№	Структурний підрозділ	Плановий показник	Фактичне виконання	Виконання плану (%)
1	Відділ судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб (експертиз)	1494	1373	91,9
2	Відділ судово-медичної експертизи трупів (експертиз)	1262	1285	101,8
3	Відділ комісійних експертиз (експертиз)	129	124	96,1
4	Відділ чергових експертів	540	535	99,1
5	Міжрайонні та районні відділення (Барське, Бершадське, Гайсинське, Жмеринське, Калинівське, Козятинське, Крижопільське, Ладижинське, Могилів-Подільське, Немирівське, Теплицьке, Тульчинське, Тиврівське, Хмільницьке, Шаргородське, Ямпільське)	5140 (2080/ 3060) В числівнику- трупи; в знаменнику – живі	4183 (1952/2231) В числівнику- трупи; в знаменнику – живі особи	83,4
6	Відділення судово-медичної імунології (експертиз)	1179	1232	104,5
7	Відділення судово-медичної цитології (експертиз)	168	255	151,86
8	Відділення судово-медичної токсикології (експертиз)	3646	3550	97,4
9	Відділення судово-медичної гістології (експертиз)	2443	2467	101
10	Відділення судово-медичної криміналістики (експертиз)	188	179	95,2
11	Порушення фінансово-господарської дисципліни, що спричинили збитки		Порушень немає	
12	Атестація лікарів від тих, що підлягали %	X	X	100
13	Атестація середнього медперсоналу	X	X	100
14	Атестація керівників та їх заступників з питань ОЗО	X	X	100

В.О. Начальника бюро

Головний бухгалтер

Вик. Мусієнко Д.В.

В.В.Жук

Л.А.Шафранська

**ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ВІННИЦЬКЕ ОБЛАСНЕ БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ**

вул. Г. Успенського, 83, м. Вінниця, 21012; тел.+38(0432)552-880, факс +38(0432)552-882

E-mail: sme.oblvin@i.ua <http://www.vinsme.hou.ua/>

ЄДРПОУ 05484497

№_03_ від 05.01.2022

Директору Департаменту охорони
здоров'я та реабілітації
Вінницької обласної державної адміністрації
Задорожній О.І.

Д о в і д к а

виконання виробничого плану Вінницьким обласним бюро судово-медичної експертизи за 2021 рік

Підсумковий результат виконання плану – 97,7,%

Підсумки по окремих підрозділах наведені в наступній таблиці:

№№	Структурний підрозділ	Плановий показник	Фактичне виконання	Виконання плану (%)
1	Відділ судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб (експертиз)	1373	1222	89
2	Відділ судово-медичної експертизи трупів (експертиз)	1285	1298	101
3	Відділ комісійних експертиз (експертиз)	124	89	71,8
4	Відділ чергових експертів	535	575	107,5
5	Відділення (Барське, Бершадське, Гайсинське, Жмеринське, Калинівське, Козятинське, Крижопільське, Ладижинське, Могилів-Подільське, Немирівське, Теплицьке, Томашпільське, Тульчинське, Тиврівське, Хмільницьке, Шаргородське, Ямпільське)	4183 (1952/ 2231) В числівнику- трупи; в знаменнику – живі особи	4189 (2083/2106) В числівнику- трупи; в знаменнику – живі особи	100,6
6	Відділення судово-медичної імунології (експертиз)	1232	1247	101,2
7	Відділення судово-медичної цитології (експертиз)	200	186	93
8	Відділення судово-медичної токсикології (експертиз)	3550	3765	106,1
9	Відділення судово-медичної гістології (експертиз)	2467	2467	100
10	Відділення судово-медичної криміналістики (експертиз)	179	191	106,7
11	Порушення фінансово-господарської дисципліни, що спричинили збитки		Порушень немає	
12	Атестація лікарів від тих, що підлягали %	X	X	100
13	Атестація середнього медперсоналу	X	X	100
14	Атестація керівників та їх заступників з питань ОЗО	X	X	100

Начальник бюро

Вячеслав Жук

Головний бухгалтер

Людмила Шафранська

Додаток Б4

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ВІННИЦЬКЕ ОБЛАСНЕ БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

вул. Г. Успенського, 83, м. Вінниця, 21012; тел.+38(0432)552-880, факс +38(0432)552-882

E-mail: sme.oblvin@i.ua <http://www.vinsme.ho.ua/>

ЄДРПОУ 05484497

№_17_ від 05.01.2023

Директору Департаменту охорони
здоров'я та реабілітації
Вінницької обласної державної адміністрації
Задорожній О.І.

Д о в і д к а

виконання виробничого плану Вінницьким обласним бюро судово-медичної експертизи за 2022 рік

Підсумковий результат виконання плану – 92,4,%

Підсумки по окремих підрозділах наведені в наступній таблиці:

№№	Структурний підрозділ	Плановий показник	Фактичне виконання	Виконання плану (%)
1	Відділ судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб (експертиз)	1222	1080	88,4
2	Відділ судово-медичної експертизи трупів (експертиз)	1298	964	74,3
3	Відділ комісійних експертиз (експертиз)	89	90	101,1
4	Відділ чергових експертів	575	580	100,9
5	Відділення (Барське, Бершадське, Гайсинське, Жмеринське, Калинівське, Козятинське, Крижопільське, Ладижинське, Могилів-Подільське, Немирівське, Теплицьке, Томашпільське, Тульчинське, Тиврівське, Хмільницьке, Шаргородське, Ямпільське)	4189 (2083/2106) В числівінику-трупи; в знаменнику – живі	3171 (1478/1693) В числівінику-трупи; в знаменнику – живі особи	75,7
6	Відділення судово-медичної імунології (експертиз)	1247	1255	100,6
7	Відділення судово-медичної цитології (експертиз)	186	194	104,3
8	Відділення судово-медичної токсикології (експертиз)	3765	2989	79,4
9	Відділення судово-медичної гістології (експертиз)	2467	2502	101,4
10	Відділення судово-медичної криміналістики (експертиз)	191	186	97,4
11	Порушення фінансово-господарської дисципліни, що спричинили збитки		Порушень немає	
12	Атестація лікарів від тих, що підлягали %	X	X	100
13	Атестація середнього медперсоналу	X	X	100
14	Атестація керівників та їх заступників з питань ОЗО	X	X	100

Начальник бюро

Вячеслав Жук

Головний бухгалтер

Людмила Шафранська

Додаток Б 5

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ВІННИЦЬКЕ ОБЛАСНЕ БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

вул. Г. Успенського, 83, м. Вінниця, 21012; тел.+38(0432)552-880, факс +38(0432)552-882

E-mail: oblsme_vin@ukr.net <http://www.vinsme.hou.ua/>

ЄДРПОУ 05484497

№ _____ від 03.04.2023 _____

Директору Департаменту охорони здоров'я та реабілітації
 Вінницької обласної військової адміністрації
 Задорожній О.І.

**Д о в і д к а виконання виробничого плану Вінницьким обласним
 бюро судово-медичної експертизи за I квартал 2023 року**

Підсумковий результат виконання плану – 105,4%

Підсумки по окремих підрозділах наведені в наступній таблиці:

№№	Структурний підрозділ	Плановий показник	Фактичне виконання	Виконання плану (%)
1	Відділ судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб (експертиз)	270	255	94,4
2	Відділ судово-медичної експертизи трупів (експертиз)	241	248	102,9
3	Відділ комісійних експертиз (експертиз)	23	25	108,7
9	Відділ чергових експертів	145	148	102,1
4	Міжрайонні та районні відділення (Барське, Бершадське, Гайсинське, Жмеринське, Калинівське, Козятинське, Крижопільське, Ладизинське, Могилів-Подільське, Немирівське, Теплицьке, Тульчинське, Тиврівське, Томашпільське, Хмільницьке, Шаргородське, Ямпільське) (експертиз живих осіб та експертиз трупів, розрахунок виконання окремо по нормативам навантаженням на трупи та живі особи)	792 369/423	871 457/414	110,8
6	Відділення судово-медичної імунології (експертиз)	314	348	110,8
7	Відділення судово-медичної цитології (експертиз)	49	58	118,4
5	Відділення судово-медичної токсикології (експертиз)	748	773	103,3
1	Відділення судово-медичної гістології (експертиз)	625	571	91,4
10	Відділення судово-медичної криміналістики (експертиз)	47	52	110,6
11	Порушення фінансово-господарської дисципліни, що спричинили збитки		Порушень немає	
12	Атестація лікарів від тих, що підлягали %	X	X	X
13	Атестація середнього медперсоналу	X	X	X
14	Атестація керівників та їх заступників з питань ОЗО	X	X	X

Начальник бюро

Вячеслав Жук

Додаток В
Таблиця 2.5

Порівняння систем судово-медичної експертизи в різних країнах

Країна	Підпорядкування	Джерела фінансування	Сильні сторони	Слабкі сторони
Україна	Міністерство охорони здоров'я	Субвенції з місцевого бюджету Платні послуги Інвестиції	«Швидкі» висновки	Велика вартість досліджень Ускладнення інновацій Слабка матеріальна база
Молдова	Національний центр судових експертиз при Міністерстві Юстиції	Кошти Міністерства юстиції Платні послуги Інвестиції	Високий рівень достовірності	Тривалі строки проведення експертиз Слабка матеріальна база
Грузія	Міністерство внутрішніх справ Міністерство охорони здоров'я.	Пряме фінансування з державного бюджету	Високий рівень достовірності «Швидкі» висновки	Залежність від економічної та політичної ситуації в країні
Велико-британія	Міністерство внутрішніх справ Незалежні експерти	Пряме фінансування з державного бюджету Оплата послуг	Участь експертів у розслідуванні Високий рівень достовірності	Ризик недобросовісної експертизи
Франція	Міністерство оборони Університетські лікарні	Кошти Міністерства оборони Кошти Університетів та оплата послуг	Високий рівень достовірності Здійснення комплексних експертиз	Тривалі строки проведення експертиз
Нідерланди	Міністерство безпеки та юстиції	власний бюджет сформований з субвенцій відповідного міністерства та власних прибутків	Високий рівень достовірності Здійснення комплексних експертиз Інноваційність	Тривалі строки проведення експертиз
Австралія	Департамент судової медицини Інститут судової медицини Національна рада з охорони здоров'я	Пряме фінансування з державного бюджету Платні послуги Інвестиції Благодійність	Високоякісна доказова база Повна незалежність експертів	Затягування судового процесу за рахунок сумнівів в результатах експертизи з боку учасників
США	Багаторівнева система підпорядкування	Фінансування з федеральних бюджетів Місцеві податки Платні послуги Інвестиції Благодійність	Можливість вибору експерта Повна незалежність експертів Високий рівень достовірності	Відсутність єдиних стандартів фінансування Залежність від політичних рішень Висока вірогідність зловживань